

Kinnitan ajutiseks tarvitamiseks
15 juunil 1921 a

Sõjaminister:
Kindralstaabi kindralmajor Soots.

- KERGE SUURTÜKIWÄE -
RIWI-MÄÄRUSTIK

SUURTÜKIÕPPUS
BATAREIÕPPUS

43793:2
SOJAWÄE

OPETUSKOMITEE WALJAANNE
1921

335.54 : 310 (-17 42 B)

Sõjawäe trükikoda, Rütli tän. 13, Tallinn.

S I S U .

Suurtükiõppus.

I jagu:

Tegewus suurtüki juures.

	Lhk.
Numbrite kohad §§ 1—3	1— 2
Suurtükiülema kohused § 4.	2— 6
Suurtüki laskewalmis seadmine § 5.	6— 8
Komandod § 6.	8— 9
Laskmine §§ 7—20	9—16
Sihitud suurtüki märkimine. Üleminek otse- koheselt sihtimiselt kaudsele §§ 21—22	16—17
Nurgamõõtja, sihtraua ja süütaja seadete muutmise. — Kuulide wahetus. — Märgi wahetus §§ 23—26	17—20
Padruni wäljawõtmise, tuleandmise lõpe- tamise ja katkestamise §§ 27—28.	20—22

IV

Meeskonna warjumine §§ 29—31	22—23
Riivist väljalangenud numbrite täiendamine § 32	23—24
Numbrite puhkus ja kogumine §§ 33—35	24—25

II jagu:

Rakendud suurtüki õppus.

Rakendamine §§ 36—40	25—27
Suurtüki korrad §§ 41—43	28—30
Meeskonna kohad paigal ja liikumisel §§ 44—47	31—32
Allüürid §§ 48—49	32—33
Komandod §§ 50—52	33
Liikumise algus §§ 53—58	33—35
Suurtüki seismajätmine §§ 59—62	36—37
Liikumise suuna muutmine §§ 63—70	37—41
Suurtüki ehk kasti rakendite ümberpaigutamine. — Liikumisel §§ 71—72	41—42
Suurtüki üleminek rännakkorrast lahingkorda ja ümberpöördukt:	
a) Üldmäärused §§ 73—78	43—44
b) Eelikute ärasõit §§ 79—82	44—49
c) Ettesõidud §§ 82—88.	49—55
Riivist väljalangenud ratsanikkude ja hobuste täiendus §§ 89—92	55—56

L i s a № 1.

Tegewus suurtüki juures. — Sihtriistade seadmine	57—61
--	-------

L i s a № 2.

Suurtüki sisse kinnijäänud shrapnelli ehk granaadi wäljawõtmine	61—62
---	-------

Batareiõppus.

I jagu :**Üldmäärused.**

Batarei jaotus §§ 1—7.	63—65
Batarei korrad ja riwid §§ 8—10	65
Interwaalid § 11	66
Liikumise kord §§ 12—16	66—69
Lahingu kord §§ 17—19	69—70
Üleminek ühest korrast teise ja ümberpöördult § 20.	70

II jagu :**Batarei liikumiskorras.**

Üldised näpunäited §§ 21—22	70—71
Hargriwi §§ 23—33	71—73

VI

Suurtükikolonnis §§ 34—39	73—74
Liikumisel §§ 40—42	74
Batarei juhtimine §§ 43—46.	75
Joondumine ja suunad §§ 47—53.	76—77
Liikumine ja seismajätmine §§ 54—57.	77—78
Interwaalide muutmine. — Rakendite ümberpaigutamine §§ 58—59	78—79
Suuna muutmine §§ 60—65	79—85
Riivistused. — Üldised juhtnöörid §§ 66—70	85—86
Suurtüki kolonni riivistamine §§ 71—72	86—87
Hargriwi ridastamine §§ 73—74	87—88

III jagu :

Batarei lahingkorras.

Meeskonna kohad §§ 75—78	89— 90
Tule juhtimine §§ 79—87	90— 92
Tule awamine ja tulistamine §§ 88—117	92—101

IV jagu :

Laskemoonaga warustamine. — Kaotuste täiendamine. — Materjaal-osade wahetamine ja parandamine.

Warustamine laskemoonaga §§ 118—130	101—104
Inimeste ja hobuste kaotuste täiendamine §§ 131—134	104—105
Materjaal-osade wahetamine ja parandamine §§ 135—138	105—106

V jagu :

Waatused. — Terwitamine.

Üldjuhtnõörid § 139	106
Waatused §§ 140—146	107—109
Paraadi marsh §§ 147—152	109—111
Terwitamine §§ 153—158	111—113

 L i s a.

Riwifehe worm	114
-------------------------	-----

Kinnitan ajutiseks tarvitamiseks
15. juunil 1921. a.

Sõjaminister:
Kindralstaabi kindralmajor Soots

Suurtükiõppus

I. jagu.

Tegewus suurtüki juures.

I peatükk.

Numbrite kohad.

§ 1.

Suurtükk ja laengukast moodustavad üldreegli järele ühe lahingüksuse.

§ 2.

Tegewuse jaoks suurtüki ja laengukasti juures määratakse suurtüki ülem ja 8 numbrit.

Nõ 1 — sihtija	Nõ 5 }	seadjad
Nõ 2 — lukustaja	Nõ 6 }	
Nõ 3 — laadija	Nõ 7 }	kasti numbrid.
Nõ 4 — pööraja	Nõ 8 }	

§ 3.

Laskmise ajaks seatakse laengukast suurtükist wasakule, poomiga waenlase poole, ja sedawõrd eemale, et ta suurtüki pööramise juures ei takistaks ($1/2 - 1$ samm). Suurtüki kilbi ülemine liikuw osa üles tõstetud, alumine alla lastud. Kasti üks awatud ja alla lastud. Kaks laegast padrunitega wälja wõetud ja kasti ukse ja numbrite wahel paigutatud. Laekad awatud.

Märkus: Kasti võib ka suurtükist paremale paigutada, kui see olukorrast on tingitud.

II peatükk.

§ 4.

Suurtüki ülema kohused:

1) Seab suurtüki seisukohale, võimalikult ilma külgakallakuta; käseb suurtüki saha jaoks kraawi kaewada.

2) Suurtüki warjatud seisukohale seades, käseb sihtijale warju harjale sihtides kõige wäiksema sihtraua seade ära mõõta, — otse edasi ja kuni 45° mõlemale poole kõrwale (7—0 kuni 8—0 nurgamõõdu astet).

3) Waatab järele, et suurtüki ees takistus ei oleks, mille pihta kuul enneaegu wõiks lõhkeda.

4) Walwab numbrite õige ja kiire tegewuse järele.

5) Walwab suurtüki alalise korrasoleku järele; wõtab wigade kõrwaldamiseks kõik abinõud tarwitusele.

6) Walwab suurtüki korraliku warustamise järele lähema laskemoonaga.

7) Käseb suurtükki teisele kohale ümber paigutada ($1\frac{1}{2}$ —2 sammu), kui maapind saha taga liiga kohedaks on muutunud. (Kui sihtpunkt on saja sülla kaugusel ehk lähemal, tuleb suurtükk sihtjoont mööda paigutada).

8) Wõtab wastu ja kirjutab üles kõik oma suurtüki kohta käiwad seaded ja annab nad lõpuliselt kujus numbritele edasi; kirjutab üles märkide numbrid ja seaded, mis märkimisel saadud.

9) Kui otsekoheselt sihtimisel märk segaseks ehk nägematuks muutub, käseb sihtijale kaudsele sihtimisele üle minna.

10) Laskmise juures hädaohtlikus läheduses olewa märgi pihta määrab sihtijale märgi jaoskonna.

11) Walwab, et numbrid tarwitaksid lahingu ajal kilpi ja kasti warjendiks waenlase kuulide eest; laskmise waheaegadel

käseb numbrite, suurtüki ning kasti jaoks kaewikud kaewada, kui seks käsk on antud.

12) Kui padrun peale kahekordset tagajärjeta kuke mahalaskmist lahti ei lähe, käseb suurtükki uue padruniga laadida.

13) Kui padruni kest torusse peatama jääb, käseb pöörajal seda harja warrega välja lüüa.

14) Kui kuul torusse peatama jääb, talitab, nagu lisas II ettenähtud

15) Walwab, et komando järele: *Kaitsetuli!* suurtükk kohe laskewalmis seataks, ja kui ta walmis, annab komando: *Tuld!*

16) Komando järele: *Gaasid!* walwab, et gaasimaskid korralikult ette pandud saaksid ja et keegi ilma käsuta neid maha ei wõtaks.

17) Asub №№ 3 ja 5 taga, numbrite tegewuse ajal; aga seal, kus tarwiliku leiab olewat, end kasti ehk kilbi taha warjates.

Numbrid asuwad: (joon. № 1)

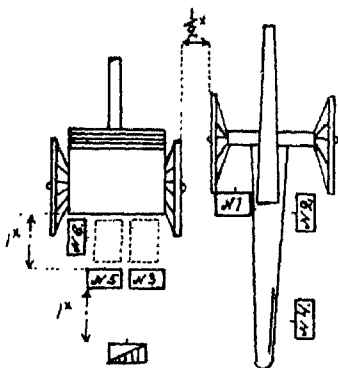
№ 1 — lafetist wasakul, rind waenlase poole.

№ 2 — lafetist paremal, rind № 1-se poole; mõlemad lafeti juures, suurtüki urwi lõike kohal.

№ 3 — üks samm kasti parema poole taga, rind waenlase poole.

№ 4 — allalastud pöörise keskkohal, rind lafeti poole, № 2-ga joondudes.

№ 5 — kasti keskkoha taga, rind waenlase poole, № 3-ga joondudes.

Joon. 1.

№ 6 — № 5-st wasakul, rind lafeti poole, wasak õla vastu kasti wasakut poolt.

№№ 1, 2 ja 4 warjuwad kilbi taha;

№№ 3, 5 ja 6 „ kasti taha;

№№ 7 ja 8 on kasti eelwankri juures, ja peale wiimase positsioonilt ärasõitu asuwad $\frac{1}{2}$ sammu kasti eelwankri taha,

rind suurtüki poole, № 8 wasakul № 7-st. Kui №№ 7 ja 8 käsu saavad suurtüki juurde jääda, määrab suurtüki ülem neile kohad.

Tegewuse ajal istuvad №№ 1 ja 2 neile määratud istmetel; suurtüki ülem ja teised numbrid, kui iseäralikku käsku pole antud, seisavad põlwedel.

Numbritel jääb õigus kohtadel niiwiisi olla, kuidas neil kõige parem on oma kohuseid täita, sealjuures võimalikult warjatud olles.

Niikaua kui suurtüki lafett weel tagasi pörkab (kõwa maa peal 1 paugu järele, pehme maa peal 2—3 paugu järele), lähewad numbrid enne lasket niipalju eemale, et lafett neid ei riiwaks. Kui tagasipörkamist enam karta pole, asub № 3 suurtüki urwi lõike juurde № 1-se taha, ja № 4 — pöörise juurde.

III peatükk.

Suurtüki laskewalmis seadmine.

§ 5.

Peale suurtüki ja kasti positsioonile seadmist tuleb komandada: *Laskewalmis!*

Selle komando järele wabastawad numb-

rid end tegewust takistawatest sõjariistadest ja riidetest.

Peale selle:

№ 1: a) wõtab sihtriistadelt katte ära ja paneb selle lafeti peale;

b) wõtab № 2 käest panoraami ja

c) kinnitab selle pesasse;

d) teeb lae kaane lahti;

e) waatab järele panoraami, loodi ja sihtraua ja seab nad algseisakusse.

Al g s e i s a k: sihtraud täiesti alla lastud, nurgamõõt ja lood — 30 — 0; peegeldaja — 0.

№ 2: a) wõtab kastist panoraami;

b) annab selle № 1 kätte;

c) laseb kilbi alumise osa alla ja tõstab ülemise üles;

d) wõtab katted suurtüki suult ja urwilt ja paneb nad ühes sihtriistade kattega riiete juurde maha;

e) wõtab kuke seest splindi wälja.

№ 3: aitab № 5 ja № 6:

a) kasti ust awada;

b) kaks laegast padrunitega wälja wõtta ja maha panna.

M ä r k u s: Kui suurtüki juures kasti ei ole ja padrunid suurtüki taga olewast eelwankrist wõetakse, siis № 3;

A) jookseb eelwankri juurde;
B) wõtab ühe laeka padrunitega wälja;
C) wiib ta suurtüki juurde ja paneb pikuti lafetist wasakule maha № 1 taha, nii et tagasipörkel suurtüki ratas ta peale ei weereks.

№ 4: a) tõstab pöörise üles;
b) arutab (seob) labidad, harja ja tähi-
sed lahti ja paneb 2 sammu lafetist pare-
male maha.

№№ 5 ja 6: a) awawad kasti;
b) wõtawad kaks laegast padrunitega ja
panewad nad maha;
c) awawad laekad.

№№ 7 ja 8 talitawad suurtüki ülema käsu
järele, kui neid suurtüki juurde jäetakse.

Peale eelkirjeldud tegewuse lõpetamist
asuwad suurtüki ülem ja numbrid oma
kohtadele.

IV peatükk.

Komandod.

§ 6.

1) Nurgamõõdu ja loodi seadeid ära-
määrawad komandod antakse ikka kahes
arwus: esimene arw määrab ära pano-
raami numbriwöö ja loodi numbrilaua numb-

rid, kuna teine tigu tromlil olewaid arwusid tähendab.

Inglise süsteemi panoraamide juures tähendab esimene arw kraadisid rõugu peal, teine arw — minutid tromli peal.

2) Arw, mis panoraami ehk loodi tromli seadet tähendab, antakse (peale 0) ikka kahes numbris.

V peatükk.

Laskmine.

§ 7.

Laskmiseks shrapnelliga kaudsel sihtimisel tuleb komandada:

Shrapnelliga!

Niisuguse märgi pihta!

Sihtida sinna!

Nurgamõõtja 00—00!

Lood 00—00!

Sihtraud — 00!

Süütetoru 00! (löögi peal: Kartetsh!);

№ 1: a) seab nurgamõõtja, loodi, kontrolleerib sihtraua kõrgust kästud numbrite järele, wiimaseid waljusti korrates;

b) sihhib suurtüki kästud punkti;

c) kui suurtükk laskewalmis, hüüab: *Walmis!* ja haarab laskenööri kätte.

- № 2: a) seab sihtraua kästud kõrgusele;
b) tõmbab kaitsepideme wälja (kui wiimane sees oli);
c) awab luku;
d) kui padrun sisse pandud, paneb luku kinni.

- № 3: a) wõtab № 5-elt padruni wastu;
b) waatab järele ja awaldab waljusti süütaja seade;
c) paneb padruni suurtükki;
d) wõtab № 5-elt uue padruni ja hoiab teda käes.

- № 4: a) läheb pöörise juurde;
b) selle abil pöörab suurtüki, kuhu sihtija näitab.

- № 5: a) wõtab laekast padruni;
b) seab käsu järele süütaja;
c) annab padruni № 3-le;
d) wõtab laekast ehk № 6-lt uue padruni;
e) seab ehk kontrollleerib süütetoru seade ja hoiab padruni käes.

- № 6: a) wõtab laekast padruni;
b) seab käsu järele süütaja ja hoiab padruni käes.

§ 8.

Shrapnelliga laskmiseks otsekoheste sihtimisega peegeldaja ehk wisiirtoru läbi tuleb komandada:

- 1) *Niisuguse märgi pihta!*
- 2) *Sihtida sinna!*
- 3) *Peegeldaja 0!*
- 4) *Nurgamõõtja 30—0!*
- 5) *Sihtraud 00!*
- 6) *Süütetoru 00! (löögi peal: Kartetsh!)*

e h k :

- 1) *Niisuguse märgi pihta!*
- 2) *Sihtida sinna!*
- 3) *Wisiirtoru läbi!*
- 4) *Sihtraud 00!*
- 5) *Süütetoru 00! (löögi peal: Kartetsh!)*

Käsu peale: *Peegeldaja 0!* lasewad №№ 1 ja 2, jäädes oma kohtadele, kilbi ülemise osa alla.

Käsu peale: *Wisiirtoru läbi!* teeb № 1 kilbis olewa luugi lahti.

Mõlemil juhtumistel:

№ 1 sihib suurtüki kästud punkti peegeldaja järele; kusjuures peegeldaja alati 0 peab olema (wäljaarwatud aeroplaanide laskmist), ehk wisiirtoru läbi.

№ 4 pöörab suurtüki kohe kästud märgi poole, № 1-se juhatust äraootamata.

Kõiges muus talitavad numbrid, nagu kaudse sihtimise juures (§ 7).

Kilbi ülemise osa tõstavad №№ 1 ja 2 wiibimata üles, kui laskmine otsekohese sihtimisega peegeldaja abil lõpetatud on; kilbis olewa luugi paneb № 1 kohe kinni, kui laskmine wisiirtoru läbi lõpetatud.

§ 9.

Shrapnelliga laskmiseks kaudsel sihtimisel sihtides peegeldaja ja loodi abil tuleb komandada :

- 1) *Niisuguse märgi pihta!*
- 2) *Sihtida sinna!*
- 3) *Peegeldaja 0!*
- 4) *Nurgamõõtja 30—0!*
- 5) *Lood 00—00!*
- 6) *Sihtraud 00!*
- 7) *Siiütetoru 00! (löögi peal: Kartetsh!).*

e h k :

- 1) *Niisuguse märgi pihta!*
- 2) *Sihtida sinna!*
- 3) *Wisiirtoru läbi!*
- 4) *Lood 00—00!*

5) *Sihtraud* 00!

6) *Süütetoru* 00! (löögi peal: *Kartetsh!*)
komandode täitmine nagu § 7 ja § 8.

§ 10.

Granaadiga laskmiseks komandada alguses: *Granaadiga!* Kõik muud komandod, nagu §§ 7 ja 8 ettenähtud; sel juhtumisel komandot süütetoru jaoks ei anta. Kõik numbrid talitavad, nagu shrapnelliga laskmise juures, ainult №№ 3, 5 ja 6 ei sea süütetoru mitte.

VI peatükk.

§ 11.

Laskeks komandada: *Niisugune!* (suurtüki järjekorra №) ehk: *Suurtükk!*

№ 1 laseb;

№ 2 avab peale paugu luku;

№№ 1 ja 2, kui suurtükk enam tagasi ei pörka, teevad istmed lahti ja istuvad neile.

§ 12.

Peale laskmist jääb suurtükk uue siht-raua ja süütetoru määramiseni laadimata, kuid sihitakse teda märki lahtise lukuga.

Shrapnellidel, mis №№ 3, 5 ja 6 käes, seatakse süütajad viimase komando järele.

Suurtüki laadimiseks laskmisel eelmiste seadete järele komandada:

Tuld!

Kui suurtükk laetud, lastakse komando järele:

Niisugune (№)! ehk: Suurtükk!

§ 13.

Kui laskmise ajal laengu kasti suurtüki juures ei ole ja padrunid eelikust võetakse, aitab suurtüki ülem № 3-le süütetoru seada.

§ 14.

Komando järele:

1) *Üks padrun!* (kaks padrunit)!

2) *Kiirtuld!*

laseb suurtükk kästud arvu padrunid välja, kusjuures № 1 kontrollleerib iga paugu eel nurgamõõtjat, loodi ja sihtrauda.

§ 15.

Komando järele:

Kartetsh!

laseb suurtükki niipea, kui seks valmis on, suurtüki ülema käsu peale: *Niisugune (№)!*

§ 16.

Kartetshiga laskmisel:

a) suuna muudetakse ainult suurte kõrwalekaldumiste korral;

b) süütetoru kaitsekestad wõiwad ärawõtmata jääda.

§ 17.

Liikuwaid märke otsekohese sihtimisega lastes:

№ 1: a) sihib suurtüki wahetpidamata märki, kuni komandoni: *Niisugune!* (suurt. järjekorra №) (*Suurtükk!*);

b) selle komando peale ootab ära, kuni märk sihtjooneni jõuab, ja laseb siis.

Suurtüki ülem ja teised numbrid talitawad samuti, nagu kaudse sihtimise juures.

§ 18.

№ 5 ja № 6 tarwitawad igat laskmise waheaega tühjade kestade laegastesse ja wiimaste kastidesse panemiseks.

§ 19.

Kui padrun lahti ei lähe, laseb № 1 kuke weel kaks korda maha, ja kui ikkagi pauku ei järgne, siis suurtüki ülema käsul:

№ 2: a) wõtab padruni suurtükist wälja ja hoiab teda käes;

b) kui № 3 uue padruni sisse pannud, lukustab suurtüki;

c) annab suurtükist võetud padruni № 3 kätte.

№ 3: a) paneb käesoleva padruni suurtüki;

b) võtab № 2-lt padruni, mis lahti ei läinud, ja

c) paneb ta laekasse ehk annab selleks № 5 kätte.

§ 20.

Igasuguse tegewuse seismajätmiseks suurtüki juures käskida:

Seis!

Numbrid lõpetavad igasuguse tegewuse suurtüki juures ja jäävad neile kohtadele, kus komando neid tabas. Seda komandot andes, tõstab suurtüki ülem käe üles.

Sihitud suurtüki märkimine.

Üleminek otsekoheselt sihtimiselt kaudsele.

§ 21.

Iga kord otsekohele sihtimisega laskmisel, väljaarvatud liikuwate märkide laskmine, märgitakse sihitud suurtüki suun ja tõste, ilma et sellega laskmine saaks takis-

tud. Suurtüki ülem juhatab sihtijale sihtpunkti kätte; sihtija teatab suurtüki ülemale märkimisel saadud nurgamõõtja ja loodi seaded. Kui märkimiseks kohast punkti ei leidu, käseb suurtüki ülem märkimiseks tähise üles seada. Tähise seab üles № 4.

§ 22.

Kui laskmisel otsekohese sihtimisega sihtpunkt segaseks ehk nägematuks muutub, sihib № 1 suurtüki ülema käsul suurtüki sihtpunkti, nurgamõõtja ja loodi seadete järele, mis märkimisel saadud.

Nurgamõõtja, sihtraua ja süütaja seadete muutmise.

Kuulide vahetus.

Märgi vahetus.

§ 23.

Nurgamõõtja seadete muutmiseks tuleb komandada:

Paremale (wasakule) 00!

e h k :

Nurgamõõtja 00-00! (uue nurgamõõdu seade).

Loodi seade muutmiseks komandada:
Lood 00—00! (uue loodiseade arwud)

e h k :

Lood rohkem (wähem) 00—00!

Sihtraua seadete muutmiseks käskida:
„00! (uue sihtraua seade).

№ 1: a) muudab nurgamõõtja, sihtraua
ja loodi seadeid;

b) kordab waljusti uued seaded;

c) sihib (№ 4 abil) suurtüki uude suunda;

d) kui suurtükk laskewalmis, hüüab:

Walmis! ja haarab laskenööri.

Märkus: № 2 aitab № 1 sihtrauda seada.

§ 24.

Süütetoru seade muutmiseks tuleb ko-
mandada:

Süütetoru 001 (löögi peal: *Kartetsh!*).

Kui suurtükk polnud laetud, muudawad
№№ 3, 5 ja 6 nende käes olewate shrap-
nellide süütajate seadeid, mille järele № 3
waljusti uue seade loeb ja suurtüki ära
laadib.

Kui suurtükk laetud oli:

№ 2: a) wõtab suurtükist padruni wälja
ja hoiab käes;

b) lukustab suurtüki, kui № 3 uue padruni sisse pannud;

c) annab suurtükist wõetud padruni № 3-le.

№№ 3, 5 ja 6 talitawad niisama, nagu laadimata suurtüki juures, mille peale

№ 3: a) wõtab № 2 käest suurtükist wälja-wõetud padruni ja

b) muudab süütaja seade wiimase komando järele.

§ 25.

Tule ülewiimiseks (märgi wahetamiseks) komandada:

1) *Seis!*

2) *Niisuguse märgi pihta!*

jne., kui tarwidus tõuseb juurde lisada komandosid sihtraua, nurgamõõtja, loodi ja süütetoru seadete muutmiseks. Täidetakse, nagu eelpool kirjeldud.

§ 26.

Kuuli wahetamiseks komandada:

1) *Seis!*

2) *Granaadiga!*

e h k :

1) *Seis!*

2) *Shrapnelliga!* (süütetoru 00!)

Komando täitmine sünnib, nagu warem kirjeldatud.

Padruni väljawõtmine, tuleandmise lõpetamine ja katkestamine.

§ 27.

Ajutiseks tuleandmise katkestamiseks komandada:

Padrun wälja!

Laetud suurtükk tühjendakse; siis:

№ 2 jätab luku lahti;

№№ 3, 5 ja 6: a) seawad neil käes olewat shrapnellidel süütetorud kartetshi peale;

b) panewad padrunid laegastesse;

c) panewad tühjad padrunikestad laegastesse ja laekad kasti; peale selle asuwad numbrid oma kohtadele (§ 5).

Suurtükk jääb märki sihituna (selle juures olewad abinõud jääwad koristamata).

§ 28.

Tuleandmise lõpetamiseks komandada:

Lõpeta!

Laetud suurtükk tühjendatakse ja peale selle :

№ 1: a) laseb suurtüki urwi täiesti alla ;
b) seab lafeti assipealsesse keskseisakusse (pööramise mehhanismi abil) ;

c) seab sihtraua ja loodi algseisakusse ja nurgamõõtja 00—00 peale ;

d) sulub loodi kaane ;

e) aitab № 2 ülemist kilbi osa alla lasta ;

g) võtab sihtraualt panoraami ja annab № 2-le ;

h) paneb oma istme kokku.

№ 2: a) lukustab suurtüki ;

b) paneb splindi kukke ;

c) paneb oma istme kokku ;

d) laseb kilbi ülemise osa alla (№ 1 abil) ja

e) võtab № 1-lt panoraami ja paneb kasti.

№ 3: a) võtab № 2-lt padruni ja, kui see shrapnell on, seab süüteoru kartetshi peale ;

b) paneb padruni laekasse ;

c) aitab №№ 5 ja 6 kestasid laegastesse ja laekaid kastidesse panna.

№ 4: a) tõstab saha maa seest välja ;

b) laseb pöörise alla :

№ 5 ja № 6 : a) seavad neil käes olevatel shrapnellidel süütetorud kartetshi peale;

b) panewad padrunid ja tühjad kestad laegastesse;

c) panewad laekad kasti ja kasti ukse kinni; peale selle suurtüki ülema käsul:

1) weeretawad suurtüki rataste ja sabaga maasse sünnitud roobastest välja;

2) korjawad kokku ja seavad suurtüki külge kõik ärawõetud abinõud; panewad sihtriistadele, suurtüki urwile ja suule katted peale;

3) wõtawad käsisõjariistad ja riided ning asuwad oma kohtadele (§ 5 joon. № 1).

VII peatükk.

Meeskonna warjumine.

§ 29.

Laskmise ajal warjub suurtüki meeskond kilbi ja kasti taha ilma iseäraliku käsuta.

Märkus: Kui kasti suurtüki juures pole, wõiwad suurtüki ülema käsul kastist kilbid (ümber tehtud kastid 1900 a.) ära wõetud ja paremale ehk wasakule suurtükist seatud saada. Kilbid wõtawad kasti küljest ja toowad suurtüki juurde; № 5 —

esimese kilbi, ja № 6 — tagumise. Nad mõlemad jäävad suurtüki ülema käsul kas suurtüki juurde, ehk lähewad kastide juurde tagasi.

Samad numbrid wiiwad kilbid tagasi ja kinnitawad nad kasti külge komando peale :

Lõpeta!

§ 30.

Kui suurtükk kaewikus asub, ehk tema juures on kaewikud numbrite jaoks, siis tuleb komandada numbrite warjumiseks :

Warjule!

№№ 1, 3, 5 ja 6 lähewad wasakpoolsesse kaewikusse, suurtüki ülem, №№ 2 ja 4 parempoolsesse.

§ 31.

Kui soowitaw on numbrid mingisuguste kohalikkude esemete taba warjule saata, antakse seesama komando, numbritele neid warjukohte kätte näidates.

VIII peatükk.

Riwist wäljalangenute numbrite täiendamine.

§ 32.

Kui suurtüki ülem riwist wäljalangeb, asub tema kohale waremalt määratud num-

mer, täites ka oma endiseid kohuseid edasi.

Riwist väljalangenud numbrite arwu täiendakse suurtüki ülema käsul. Tarbekorral peab ka suurtüki ülem numbri koseid suurtüki juures täitma ja №№ 7 ja 8 abiks kutsuma.

IX peatükk.

Numbrite puhkus ja kogumine.

§ 33.

Komandada :

Kohendu !

See käsk antakse ainult siis, kui suurtükk laetud pole:

a) №№ 3, 5 ja 6 seavad käesolewatel shrapnellidel süütetorud kartetshi peale;

b) panewad padrunid laegastesse;

c) meeskond kohendab riideid ja võib puhkuseks waba seisakut wõtta, kuid suurtüki juurest lahkuda võib ainult ülema loaga.

§ 34.

Komando järele :

1) *Suurtüki taha!*

2) *Marsh!*

riwineb meeskond ühe sammu kaugusel suurtüki taga ehk 1 samm pöörise taga, kui wiimane üles tõstetud, kahte wiirgu, rindega suurtüki poole numbrite järjekorras paremalt: liignumbrid esimesse wiirgu, paarnumbrid teise, suurtüki ülem — paremale tiiwale.

§ 35.

Komando järele:

1) *Suurtüki juurde!*

2) *Marsh!*

lähewad suurtüki ülem ja numbrid oma kohtadele (§ 5).

II. jagu.

Rakendud suurtüki õppus.

I peatükk.

Meeskonna ja hobuste jaotus.

Rakendamine.

§ 36.

Pakendud suurtüki ja kasti juurde kuulwad: suurtüki ülem, kasti juht, 8 numbrit ja 6 sõitjat. Igas rakendis on 3 sõit-

jat: esimese, keskmise ja tagumise paari sõitjad.

§ 37.

Suurtüki ja kasti ette rakendakse kummagile 3 paari hobuseid: tiisli paar (juur), mis tiislisse rakendakse; keskmine paar (wedu) rakendakse tiisli otsa küljes olewa waagi külge, ja esimene paar (tõmbe), mis keskmise paari trengide külge rakendakse. Wasak hobune igas paaris on sõitja all, ja teine nimetakse sadulhobuseks; parempoolne — käehobuseks.

§ 38.

Hobuse rakendamiseks komandab suurtüki ülem:

Rakenda!

Selle komando järele toowad sõitjad hobused suurtüki ja kasti juurde; numbrid rakendawad: suurtüki juures №№ 2 ja 3 — tagumist paari, №№ 4 ja 5 — järjestikku keskmist ja esimest paari; paarnumbrid — sadulhobuseid, liig numbrid — käehobuseid; kasti juures № 6 — tagumist paari, №№ 7 ja 8 — järjestikku keskmist ja esimest paari, № 8 — sadulhobuseid ja № 7 — käehobuseid. Sõitjad aitawad numbreid,

kusjuures tagumise paari sõitja tiisli otsas olewaid hanskopi rihmasid kinnitab.

Kui rakendamine lõpetud, komandab suurtüki ülem:

- 1) *Suurtüki juurde!*
- 2) *Marsh!*

Teise komando järele lähewad numbrid suurtüki ja kasti juurde.

Märkus: № 1 waatab suurtüki ja eelwankri üle ja, kui kästud, wõtab katted ära.

§ 39.

Iga paari korraliku rakendamise eest wastutab sõitja; kasti rakendamise eest — kasti juht ja suurtüki ja kasti rakendamise eest — suurtüki ülem.

§ 40.

Hobuste lahtirakendamiseks komandab suurtüki ülem:

Hobused lahti!

Selle komando järele talitada samas järjekorras, nagu rakendamise juureski; №№ 4 ja 5 järjestikku esimese ja siis keskmise paari juures.

II peatükk. Suurtüki korrad.

§ 41.

Lahingkord:

1) Suurtükk ja kast on eelikutelt maha võetud ja kõrwuti paigutud (joon. № 2). Eelikud asuwad warjatud seisukohal ehk ülema poolt määratud kaugusel batarei taga ehk tiibadel.

2) Suurtükk on eeliku küljest maha võetud (joon. № 3), eelik asub suurtüki taga, seljaga selle poole; kast asub suurtüki eeliku ees, ehk warju taha paigutult („lähem ärasõit“).

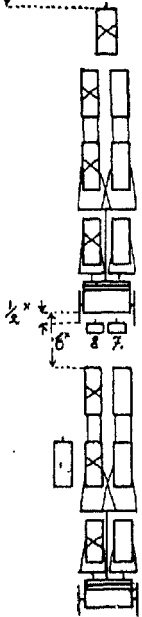
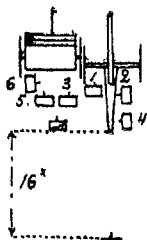
§ 42.

Liikumise korrad:

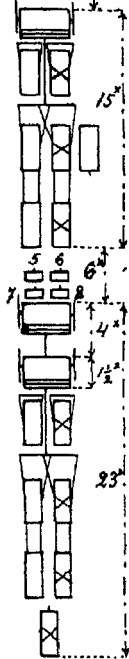
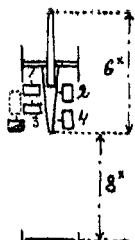
Suurtükk ja kast — eelikute küljes; mõlemad rakendid on 6 sammu teineteise taga ehk kõrwuti 6 sammu wahedel (joon. №№ 4, 5 ja 6).

§ 43.

Interwaal rakendite wahel loetakse rakendi keskelt, perpendikuläärselt liikumise joonele.

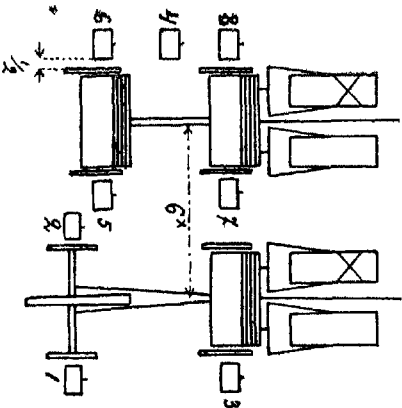
Joou. 2.

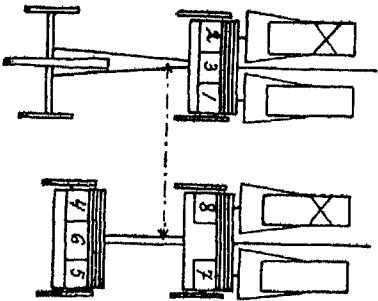
Joou. 3.

Joou. 4.

Joon. 5.

Joon. 6.

III peatükk.

Meeskonna kohad paigal ja liikumisel.

§ 44.

Eelsuurtüki ülem (kastijuht) asub esimese paari ees; järgmised — esimese paari kõrval.

Eelsuurtüki esimene sõitja — 2 sammu suurtüki ülema (kastijuhhi) taga, käehobune paremal.

Järgmised sõitjad joonduvad tema järele.

Kui kast suurtüki kõrval asub, siis joonduvad: kasti juht — suurtüki ülema järele ja kasti sõitja — wastawate suurtüki sõitjate järele.

§ 45.

Paigal seistes asuwad numbrid, nagu joon. № 5 näidatud.

§ 46.

Liikumisel istuwad numbrid neile määratud kohtadel; numbrid istuwad peale ühes allüüri määrawa komandoga.

Kui liikumisel numbrid jala lähewad, istuwad nad peale komando järele:

Numbrid istu!

Nõu 1, 2 ja 3 istuvad suurtüki eelikule, Nõu 7 ja 8 — kasti eelikule ja Nõu 4, 5 ja 6 — kastile (joon. 6).

Märkus: Komando järele: *Waik!* haaravad numbrid paremate kätega käsi-raudadest kinni.

§ 47.

Komando järele: *Numbrid maha!* ehk *Numbrid jala!* — asuvad (jäädavad) numbrid suurtüki ja kasti kõrvale (joon. 5).

IV. peatükk.

Rakendud suurtüki liikumine.

Allüürid.

§ 48.

Sammu — kiirus 5—6 klm. tunnis (1 klm. 12—10 minuti jooksul).

Traawi — kiirus 12 klm. tunnis (1 klm. — 5 minuti jooksul), wahetpidamata mitte üle 3 klm.

Galoppi — kiirus 14—16 klm. tunnis (1 klm. umbes 4 minutit); wahetpidamata mitte üle 2 minuti. Galoppi sõidetakse ainult iseäralistel juhtumistel, kus juures see allüür mitte kõigile hobustele sunduslik pole.

§ 49.

Wahelduwa allüüriga liikuda 7–8 klm. tunnis (sammu — 1 klm. 10 minutit ja traawi — 1 klm. 5 minutit).

Märkus: Halwa ja raske teega võib §§ 48 ja 49 äratähendud normisid vähendada.

Komandod.

§ 50.

Komandod jagunewad eelkomandodeks ja täitekomandodeks. Esimesed eralduwad teistest väikeste waheaegadega.

§ 51.

Täitekomandod: *Marsh, Otse, Seis, Joondu*, samutigi komandod kiirelt allüürilt aeglasemale üleminekuks antakse pikalt, wenitawalt.

§ 52.

Kõik, mis allüüri äratähendab, antakse peale wiimast eelkomandot, enne komandot *Marsh!*

Liikumise algus.

§ 53.

Sõitjate ja kõigi ratsanikkude sadulasse istumiseks tuleb komandada :

1) *Hobuste juurde!*

2) *Sadulasse!*

Esimese komando järele asuvad kõik oma hobuste juurde, teise komando järele istuvad sadulasse.

Teise komando järele seowad №№ 7 ja 3 tiislid tiisli külge: № 3 — suurtüki juures ja № 7 kasti juures.

§ 54.

Liikumiseks paigalt antakse komando:

1) *Sammu* (traawi)!

2) *Marsh!*

e h k

1) *Suund sinna!*

Allüür!

2) *Marsh!*

Liikumise algega juhib suurtüki ülem oma hobuse antud suunas ja allüüriiga.

§ 55.

Distants suurtüki ülema, kasti-juhi ja wastawalt esimese rakendi wahel on tingitud liikumise kiirusest (allüürist):

sammu sõites	2	sammu,
traawi	„	3 samm,
galoppi	„	6 samm.

Distantis suurtüki ja kasti wahel: sammü ja traawi sõites — 3 sammu, galoppi — 6 sammu.

Mägisel ehk ärakaswanud maapinnal liikudes wõib distantisi suurendada.

§ 56.

Suurtükki juhtides peab suurtüki ülem (kasti juht) silmas eelolewat teed, sõidab takistuste kõrvalt mööda ja kui tarwis on kiiresti rakendid seisma jätta, tõstab parema käe üles; kui waja, lisab komando: *Jalge alla!* et sõitjate tähelepanekut äratada.

Tarbekorral sõidab suurtüki ülem (kasti juht) kaugemale ette, sellest waremalt esimese paari sõitjale teatades.

§ 57.

Allüüri suurendamiseks antakse komando:

- 1) *Traawi* (galoppi)!
- 2) *Marsh!*

§ 58.

Allüüri vähendamiseks:
Sammu (traawi)!

Suurtüki seismajätmine.

§ 59.

Suurtükki (kasti) wõib seisma jätta: sammude sõites — 5 sammu pealt; traawi sõites — 10 sammu pealt ja galoppi sõites — 20 sammu pealt.

§ 60.

Suurtüki seismajätmiseks antakse komando:

- 1) *Suurtükk!*
- 2) *Seis!*

§ 61.

Suurtüki joondumiseks:

Joonda!

Selle komando järele sõidavad suurtüki ülem ja kasti juht 6 sammu ette ja jäävad seisma. Kui aga mõlemad kõrwuti seisid, sõidavad mõlemad ühel ajal ette ja kasti juht joondub suurtüki ülema järele.

Rakendid sõidavad peale selle neile järele oma kohtadeni, sealjuures esimeste järele joondudes. Kui kast suurtüki kõrwal asub, joonduvad kasti sõitjad peale selle weel suurtüki sõitjate järele.

§ 62.

Ratsanikkude sadulast mahatulemiseks antakse komando:

Maha!

Selle komando järele tulewad peale ratsanikkude ka numbrid oma istmetelt maha. Kui kästakse tiislialused tilsid maha lasta, täidawad seda №№ 3 ja 7.

Liikumise suuna muutmine.

§ 63.

Liikumise suuna muudetakse:

a) pööretega:

1) poolpöördega (45°) paremale ehk wasakule;

2) pöördega paremale ehk wasakule (90°);

3) ümberpöördega paremale ehk wasakule (180°);

b) kaarsõitudega.

§ 64.

Pöörete täitmiseks antakse komando:

1) *Poolpööret paremale (wasakule)!*

e h k :

Paremale (wasakule)!

e h k :

Paremale (wasakule) ümber!

2) *Marsh!*

§ 65.

Kaarsõitudeks antakse komando:

1) *Kaares paremalt (wasakult)!*

2) *Marsh!*

3) *Otse! ehk Suund sinna!*

Kaarsõitu lõpetakse komandoga: *Otse!* mille peale suurtüki ülem (kasti juht) suurtüki (kasti) selles suunas edasi juhib, milles teda wiimane komando tabas, ehk eseme pihta, mis komandoga äratähendud.

§ 66.

Pöörete ehk kaarsõidu täitmise ajal rakendi ees liikudes, sõidab suurtüki ülem (kasti juht) ringi mööda, mille raadius on 6 sammu.

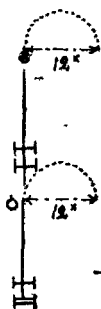
Raske maapinna ja suurema liikumise kiiruse juures tuleb pöörete (kaarsõidu) raadiust suurendada.

Koha pealt pööret täites, liiguvad suurtüki ülem (kasti juht) ja rakendid enne 3 sammu otse edasi ja alles siis algavad kaarsõitu.

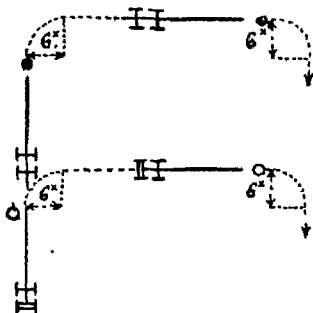
§ 67.

Kui rakendid teineteise taga asuvad, täidavad nad pöördeid igal juhtumisel iga rakend iseseisvalt (üksikult).

Peale pöörde täitmist 45° ja 90° peale hoiavad rakendid kinni saadud intervaalidest ilma tihenemata.

Joon. 7.

Joon. 8.

Sarnases seisakus asuvad rakendid täidavad pöördeid igal juhtumisel niisama iseseisvalt (üksikult) (joon. №№ 7 ja 8).

Rakendite tihenemiseks antakse komando:

1) *Kast suurtüki juurde!* (suurtükk kasti juurde)

2) *Marsh!*

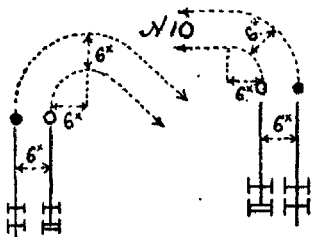
Selle komando järele sõidab äratähendud rakend teise juurde 6 sammu kaugusele.

§ 68.

Pöörete juures tuleb ikka eelmise rakendi järele joonduda.

§ 69.

Kaarsõidu juures, kui rakendid teineteise taga liiguvad, pöörab eelmine rakend

Joon. 9.

Joon. 10.

komandos äratähendud suunas, kuna tagumine temale järele liigub.

§ 70.

Kui kaarsõidu juures rakendid teineteise kõrwal asuvad, sõidab seespoolne rakend endise kiirusega, seejuures välimise järele joondudes. Välimine rakend suurendab kiirust ja sõidab 6-sammulise wahega seesmise kõrwal (joon. 9).

Pööre sünnib sel juhtumisel niisama nagu kaarsõit, ainult sisemine rakend liigub peale pööret uues suunas edasi ilma komandota *Otse!* (joon. 10).

V peatükk.

Suurtüki ehk kasti rakendite ümberpaigutamine.

Liikumisel.

§ 71.

Tagumise rakendi ümberpaigutamiseks esimese kõrwale antakse komando:

- 1) *Suurtükk* (kast) *paremale* (wasakule)!
- 2) *Marsh!*

Sammu liikumisel äratähendud, sõidab rakend traawi eelmise kõrwale, 6-sammu-

lisele interwaalile, joondub wälja ja jätkab liikumist sammu.

Traawi liikumisel vähendab eelmine rakend sõidu kiirust, kuna järeltulew rakend traawi kiirendab.

§ 72.

Uue rakendi paigutamiseks teise ette antakse komando:

- 1) *Suurtükk (kast) ette!*
- 2) *Marsh!*

Sammu liikumisel sõidab äratähendud rakend traawi teise ette; kui nimetud rakend teise taga oli, sõidab ta traawi teise

Joon. 11.

kõrwale, 6-sammulisele interwaalile, ja sealt, liikumise suuna muutes, teisest algliikumise suunas mööda ja jätkab liikumist sammu.

Eelmine rakend, järeltulewat mööda lastes, liigub tema järele (joon. 11).

VI peatükk.

Suurtüki üleminek rännakkorrast lahingkorda ja ümberpöördukt.

Üldmäärused.

§ 73.

Suurtüki ühest korrast teise üleminekuks on tarwitusel eelikute ärasõidud ja ettesõidud.

§ 74.

Kui lahingkorras suurtükk laskewalmis oli, siis peab enne üleminekut liikumisekorda komando *Lõpeta!* antama.

§ 75.

Laskmiseks liikumise sihis pööratakse suurtükk ja kast enne eelikute ärasõitu ümber.

§ 76.

Kui eelikute ärasõidu ehk ettesõidu komandos allüüri pole äratähendud, siis liiguvad eelikud mõlemil juhtumistel traawi.

§ 77.

Kõikide eelsõitude juures, komando järelle *Lõpeta!*, ehk *Eelikud ette!* — jook-

seb suurtüki ülem oma hobuse juurde ja istub sadulasse.

Kui eelikud warjatult asusid ehk batারেist kaugemal, istub suurtüki ülem sadulasse, niipea kui eelikud batarei juurde jõuavad.

§ 78.

Lahingu ja maastiku olud wõiwad nõuda teisewiisilist üleminekut rännakkorrast lahingkorda ja ümberpöördukt, kui siin ettetoodud. Neil juhtumistel peab selles peatükis antud juhtnõõridest ainult üldises mõttes kinni pidama.

Eelikute ärasõit.

§ 79.

Eelikute ärasõiduks antakse komando:

- 1) *Suurtükk wasakule* (kast paremale)!
- 2) *Marsh!*
- 3) *Seis!*
- 4) *Eelikutelt!*
- 5) *Marsh!*

Esimese ja teise komando järele paiguneb suurtükk (ehk kast) nii ümber, et enne seismajäämist kast suurtükist paremal oleks.

Kolmanda komando järele jääwad kast ja suurtükk seisma.

Neljanda komando järele:

a) Suurtüki ülem hüppab sadulast maha, annab hobuse suurtüki keskmise paari sõitja hoida ja jookseb suurtüki juurde.

b) Numbrid hüppawad kastilt ja eelikutelt maha ja jooksewad: №№ 1, 2, 3 ja 4 — suurtüki saba juurde; №№ 5, 6, 7 ja 8 — kasti poomi juurde; №№ 3 ja 7 wõtawad eelikute haakidest wõtmed wälja; №№ 1 ja 2 wõtawad sabast kinni; №№ 3 ja 4 — saba küljes olewatest käsiraudadest.

№№ 5 ja 6. wõtawad poomist eelikule lähemalt kinni, kuna №№ 7 ja 8 — kasti lähemalt.

Peale selle tõstawad numbrid poomi ja saba eelikute haakidest wälja ja peale selle, kui eelikud 1 sammu edasi liikunud, lasewad №№ 1, 2, 3 ja 4 saba maha; №№ 5, 6, 7 ja 8 pööravad kasti wasakule, poomiga suurtüki poole, ja weeretawad suurtüki kõrwale lahingkorda; №№ 7 ja 8 pööravad rattaid kodaratest.

Kui positsioonile jäämiseks käsku pole antud, istuwad №№ 7 ja 8, peale kasti paigaleseadmist, kasti eelikutele ja sõidawad

ära; kui aga eelikud juba ära on sõitnud, lähewad nad suurtüki ülema käsul eelikute seisukohale.

c) Mõlemate rakendite sõitjad waatawad tagasi ja kui saba ja telg haakidest on tõstetud, sõidawad nad tagumise sõitja komandol *Marsh!* üks samm edasi.

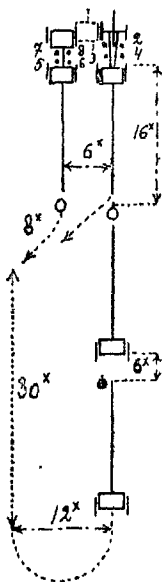
Wiienda kōmando järele:

Eelikud sõidawad ära, nagu joon. 12 ettenähtud, ja jääwad 16 sammu suurtüki taha seisma; suurtüki eelik algab liikumist ühel ajal kasti eelikuga, kuid sammu; niipea aga kui ruum wabaneb, sõidab ta 6 sammu kaugusel kasti eeliku järel.

§ 80.

Kui tarwis on eelikuid mingisugusesse teise seisandisse seada, kui joon. 12

äratähendud (warju taha, batarei tiibade taha,

Joon. 12.

ületüldse batareist kaugemale), siis juhib kasti juht eelikud saadud käsu järele wastawalt maastikule.

§ 81.

Eelikute ärasõiduks paremale ehk wasakule antakse komando:

1) *Suurtükk paremale (wasakule)!*
e h k :

Kast wasakule (paremale)!

2) *Marsh!*

3) *Seis!*

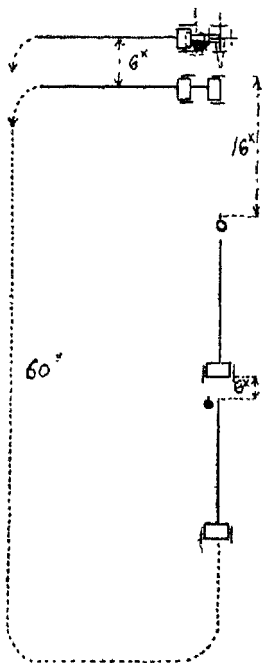
4) *Eelikutelt wasakule (paremale)!*

5) *Marsh!*

Esimese ja teise komando järele paigutakse suurtükk ja kast niiwiisi ümber, et enne seismajäämist suurtükk waenlase poole pööratud oleks.

Eelikute ärasõit sünnib nagu § 79 kirjeldud, järgmiste muudatustega:

Nelja n d a komando järele, niipea kui eelikud 1 sammu edasi liikunud, pööravad №№ 1, 2, 3 ja 4 suurtüki saba sinna poole, kuhu kästud, ja lasewad maha; №№ 5, 6, 7 ja 8 weeretawad kasti suurtüki kõrwale lahingkorda.

Joonistus 13.

Wiienda komando järele sõidavad eelikud ära, nagu joon. 13 näidatud.

§ 82.

Ligemaks ärasõiduks antakse komando:

- 1) *Kast ette!*
- 2) *Marsh!*
- 3) *Seis!*
- 4) *Eelikutelt!*
- 5) *Marsh!*

Esimene ja teine komando antakse ainult siis, kui kast suurtüki taga ehk kõrwal oli.

Ärasõit sünnib nagu § 79 ettenähtud, järgmiste muudatustega:

Neljanda komando järele jooksevad №№ 1, 2, 3 ja 4 suurtüki juurde, tõstavad

saba haagilt ja lasewad maha; № 3 jääb $\frac{1}{2}$ sammu № 1 taha, rind waenlase poole.

Wiienda komando järele liiguwad kasti ja suurtüki rakendid 8 sammu edasi; peale seismajäämist pöörab kasti juht ümber, rind waenlase poole; №№ 5, 6, 7 ja 8 hüppawad maha ja jääwad seisma, rind waenlase poole, nagu joon. 3 tähendud.

Ettesõidud.

§ 83.

Edasiliikumiseks tuleb käskida:

- 1) *Eelikud ette!*
- 2) *Marsh!*

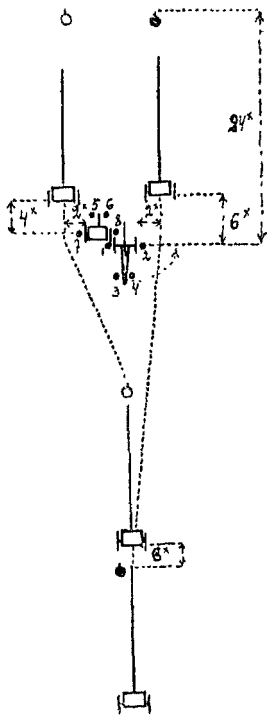
Esimese komando järele:

a) Suurtüki ülem jookseb oma hobuse juurde ja istub sadulasse;

b) №№ 7 ja 8 jooksewad eelikute juurest kasti juurde, kui eelikud suurtüki juures olid.

Teise komando järele:

a) №№ 1 ja 2 wõtawad suurtüki sabast kinni, №№ 3 ja 4 — käsiraudadest; №№ 5 ja 6 — poomi otsast ja №№ 7 ja 8 — poomi kasti lähedalt.

Joon. 14.

Numbrid tõstavad saba ja poomi üles, ja suurtükk tõmmatakse 2 sammu tagasi.

Niipea kui eelikud ettesõttes suurtükist ja kastist mööda jõuavad, pööravad numbrid saba ja poomi eelikute haakide poole, weeretavad suurtüki ja kasti eelikutele lähemale ja haagiwad nad viimaste külge; №№ 3 ja 7 panewad wõtmed sisse ja kõik asuwad oma kohtadele (joon.5).

Pööramise ja edasiweeritamise juures awitawad №№ 1 ja 2 — suurtükki ja №№ 7 ja 8 — kasti kodaratest.

Kui suurtüki ehk kasti eelikute juurdeweeretamine raske on, siis hoiawad №№ 1

ja 2 saba; №№ 7 ja 8 telge ja №№ 3, 4,

5 ja 6 jooksewad eelikute juurde ja aita-
wad ratastest neid tagasi tõmmata.

b) Suurtüki ülem ja kasti juht juhiwad
omad eelikud nagu joon. 14 ettenähtud.

Peale selle, kui 24 sammu kasti teljest
edasi mindud, jääwad mõlemad seisma, ja
kasti juht jcondub suurtüki ülema järele.

20 sammu kasti teljest edasi minnes,
jääwad eelikud seisma; tagumise paari
sõitjad, tagasi waadates, tõmbawad eelikud
tagasi, haakidega saba ja poomi alla.

Kui suurtükk ja kast külge haagitud,
komandawad tagumise paari sõitjad: *Edasi!*

Selle komando järele sõidawad mõlemad
rakendid kuni suurtüki ülemani (kasti
juhini) wälja.

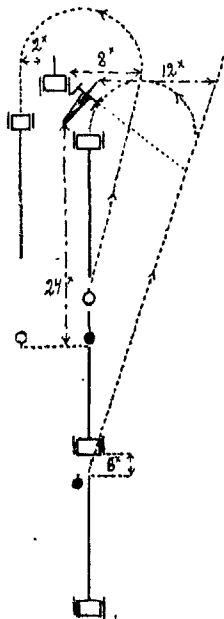
Märkus: Keskmise ja esimese paari
sõitjad waatawad ka tagasi ja, trenge lõd-
wendades, aitawad eelikute tagasiweereta-
miseks kaasa.

§ 84.

Kui eelikud warjatult asusid, batarei
tiibade taga, ehk batareist kaugel olid, tule-
wad nad ettesõiduks ennem suurtüki juurde
wälja kutsuda,

§ 85.

Eelikud juhitakse kasti juhi poolt suur-
tüki juurde ja jäetakse 16 sammu suurtüki
taha seisma.

Joon. 15.

Kui § 83 esimene
ja teine komando on
antud enne eelikute
seismajäämist, siis sõi-
davad eelikud ilma
peatamata ette.

Niipea kui eelik
kasti juurde jõudnud,
hüppavad №№ 7 ja 8
eelikutelt maha ja haa-
rawad ratastest kinni.

§ 86.

Tagasiliikumiseks
antakse komando:

- 1) *Eelikud taha!*
- 2) *Marsh!*

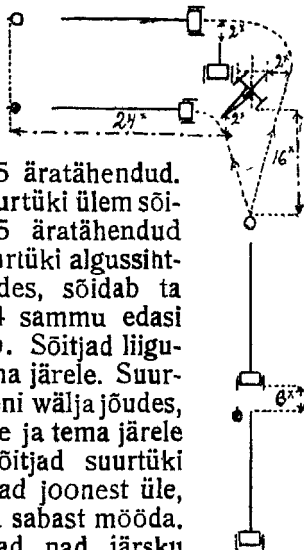
Täidetakse nagu
ettesõidu määrustes
ettenähtud, järgmiste
muudatustega:

Teise komando
järele:

a) tõstavad numbrid suurtüki saba üles, tõmbavad tema kaks sammu tagasi ja pööravad saba ringi võrra kasti poole;

b) suurtüki ülem ja kasti juht wiivad omad eelikud nagu joon. 15 äratähendud.

M ä r k u s: Suurtüki ülem sõidab ette joon. 15 äratähendud teed mööda. Suurtüki algussihtjooneni välja jõudes, sõidab ta viimast mööda 24 sammu edasi ja jääb siis seisma. Sõitjad liiguvad suurtüki ülema järele. Suurtüki algussihtjooneni välja jõudes, eralduvad esimese ja tema järele ka teise paari sõitjad suurtüki ülemast ja sõidavad joonest üle, 5 sammu suurtüki sabast mööda. Seepeale pööravad nad järsku wasakule ja sõidavad suurtüki algussihtjoonele välja.

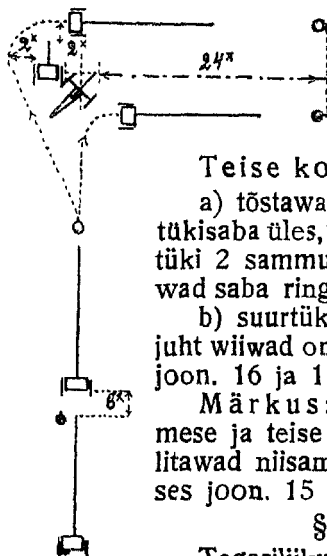

Joon. 16.

§ 87.

Paremale ehk wasakule liikumiseks antakse komando:

- 1) *Eelikud ette paremale (wasakule)!*
- 2) *Marsh!*

Joon. 17.

Täidetakse nagu edasiliikumise juures, järgmistemuudatustega.

Teise komando järele:

a) tõstavad numbrid suurtükisaba üles, weeretavad suurtüki 2 sammu tagasi ja pööravad saba ringi kasti poole;

b) suurtüki ülem ja kasti juht wiivad omad eelikud nagu joon. 16 ja 17 äratähendus.

Märkus: Suurtüki esimese ja teise paari sõitjad talitavad niisama nagu märkuses joon. 15 juurde kirjeldud.

§ 88.

Tagasiliikumiseks peale ligemat ärasõitu tuleb komandada:

- 1) *Eelikud taha!*
- 2) *Marsh!*

Täidetakse nagu edasiliikumisel, järgmiste muudatustega:

Esimese komando järele jääwad №№ 7 ja 8 paigale.

Teise komando järele:

a) №№ 1, 2, 3 ja 4 tõstavad suurtüki saba üles, tõmbavad suurtüki eeliku juurde ja haagiwad külge. № 3 paneb wõtme sisse; № 4 jookseb kasti juurde; kui kasti pole, istub suurtüki saba peale.

b) Suurtüki sõitjad waatawad tagasi ja tõmbavad eelikud tagasi. Kui suurtükk külge haagitud, sõidab suurtüki rakend 6 sammu kauguseni kasti rakendi juurde.

VII peatükk.

Riwist väljalangenud ratsanikkude ja hobuste täiendus.

§ 89.

Riwist langenud suurtüki ülema asemele astub kasti juht, selleks esimese rakendi ette astudes.

§ 90.

Riwist väljalangenud sõitjate hobuste täiendust korraldab suurtüki ülem; kui kastid suurtükist lahus — kasti juht.

§ 91.

Tarbekorral wõiwad ka ratsahobused
rakkesse pandud saada.

§ 92.

Riivist wäljalangenud hobuste riistad
asetakse kastile.

Tegewus suurtüki juures. Sihtriistade seadmine.

Nurgamõõtja.

a) Wasaku käega link lõpuni üles litsuda ja niisuguses seisukorras hoida.

b) Parema käega peegeldajat (panoraami pead) keerata ja umbkaudu määratud numbrivöö arv all olewa märgi kohta seada.

c) Link alla lasta.

Märkus: Kui link peale allalaskmist endisele seisukohale ei lähe, siis ei pea teda alla litsuma, waid ainult wähe panoraami pead ehk tromlit pöörama, ja link läheb ise oma kohale.

d) Parema käega tromlit pöörates, nurgamõõtja numbrivöö ja trommel lõpulikult määratud numbrile seada.

Peegeldaja.

Parema käega peegeldaja määratud numbrile seada.

L o o d.

Parema käega tromlit pöörates, enne loodi numbrinäitaja nool numbrilaua wastawale numbrile seada ja siis trommel.

Sihtraud.

a) Parema käega ekstsentriline buks kuni lõpuni oma (lafeti saba) poole pöördä ja niiviisi hoida.

b) Wasaku käega panoraami peast ehk sihtrauast altpoolt kroonsteini karki kinni hoides, sihtraud umbkaudselt kästüd numbri kohale seada.

c) Ekstsentriline buks lahti lasta.

d) Parema käega tigu pöörates, sihtraud täpipealt kästüd numbrile seada.

Sihtimine.

Kaudne sihtimine.

a) Nurgamõõtja, lood ja sihtraud seada wastawalt komandole.

b) Parema käega tõstemehanismi wänta keerates, lood ligikaudu keskele seada.

c) Panoraami pea järele peegeldaja ligikaudu sihtpunkti poole juhtida, seks pöörajale numbrile käega näidates, kuhu poole ta saba pööraks.

d) Panoraami okulaari sisse waadates, tema wertikaalne joon täpipealt sihtpunkti juhtida, seks wasaku käega pööramise mehhanismi keerates.

Märkus: Kui sihtpunkt suurtükist mitte üle saja sülla kaugel ei ole, siis ei wõi pööramise mehhanismi tarwitada.

e) Lood täpipealt keskele seada, seks parema käega tõstemehhanismi keerata.

Peegeldaja wõib iga jaotuse peal olla; teda wõib enne sihtimist wadjadust mööda üles ehk allapoole keerata.

Märkus: Panoraami okulaari rikke korral wõib panoraami pea küljes olewa wisiirtoru läbi sihtida, seks silmaga wisiirtoru otsale wõimalikult läheneda ja sihtpunkt kahe wertikaalse joone wahela seada.

Otse märki sihtimine.

1. Wisiirtoru läbi.

a) Sihtraud komando järele seada.

b) Wisiirtoru ees olew klapp lahti teha ja pööraja abil suurtükk nii juhtida, et märk toru waatepiirkonda satub.

Märkus: Pööraja number juhib suurtüki ligikaudu märgi poole juba warem, ilma et ta seks sihtija juhatus ootama jääks.

c) Wisirtoru ees olew klapp maha lasta ja toru ristjooon märki sihtida, seks parema käega tõste- ja wasaku käega pööramise-mehanismiga töötades.

Panoraami seadmine sihtraua pesasse ja sealt wäljawõtmine.

Sisseseadmine.

a) Panoraami pesa küljes olew surwekruwi lahti keerata.

b) Parema käega panoraami ülemisest otsast kinni hakata.

c) Wasaku käega pesas olew link lõpuni lahti teha, seks teda paremalt wasakule pöörates.

d) Panoraam pesa sisse panna, tema kandilise nurga pesa ääre küljes olewat käsna õnala sisse paigutades.

e) Link alla lasta.

g) Surwekruwi kinni keerata.

Wäljawõtmine.

a) Pesa käsna küljes olew surwekruwi lahti keerata.

b) Parema käega panoraamist kinni wõtta (seal juures panoraami mitte ülespoole tõmmata).

c) Wasaku käega pesa põhjas olew link kuni lõpuni lahti teha, seks teda paremalt wasakule pöörates.

d) Kui panoraam lingiga üles on tõstatud, ta pesast wälja wõtta, seal juures järskude tõugete eest hoides.

Panoraami asetamine kasti.

Panoraami asetamiseks tuleb numbriwöö ja peegeldaja enne 00—00 peale seada, siis panoraam tromliga allapoole kasti asetada.

Lisa № 2.

Suurtüki sisse kinni jäänud shrapnelli ehk granaadi wäljawõtmine.

Padruni kest suurtükist wälja wõtta; padruni kambrisse wõimalikult rohkem kokkurullitud kaltse ehk takku sisse panna ja lukk kinni panna. Suurtüki eesotsast harja wars sisse tõugata, selle otsas olewa

õõnsusega vastu shrapnelli pead. Harja teise otsa külge umbes 3 sülla pikkune nõör keskkohaga kinnitada. Nööri otsad tulewad rataste kodarate külge siduda ja siis suurtükki edasi weeretades kuul raua seest padruni ruumi wälja suruda. Padruni kambresse pandud kaltsud hoiawad kuuli järskude tõugete eest.

Sw. Õpetuskomitee Esimees:

Kindralstaabi Polkownik Lill.

Alalised liikmed: { Kindralstaabi
Polkownik Tõrwand.
Kindralstaabi
Polkownik Reek.
Polkownik Brede.

Kantselei Ülem:

Leitnant Kent.

Kinnitan ajutiseks tarvitamiseks.
15. juunil 1921. a.

Sõjaminister:
Kindralstaabi kindralmajor Soots.

Batareiõppus.

I jagu.

Üldmäärused.

I peatükk.

Batarei jaotus.

§ 1.

Batarei seisab koos: 4-st suurtükist, 4-st laengukastist, 2-st telefoni kaarikust, kuulipildujate wankrist, kuuliwankrist ja woorist.

Tema jaguneb:

- 1) lahingu osaks;
- 2) batarei reserwiks;
- 3) wooriks.

§ 2.

Lahingu osa seisab koos kahest rühmast; iga rühm — kahest suurtükist ja 2-st laengukastist; peale selle veel kuulipildujate rühm ja sidekomando.

Kuulipildujate rühm seisab koos 2 kergest kuulipildujast, 1 rühma ülemast, 10 kuulipildurist ja 1 wankrist.

Sidekomando seisab koos rühma ülemast, 12 maakuulajast, waatlejast, 12 telefonistist ja 2 telefoni kaarikust.

§ 3.

Batarei reserw seisab koos laengukastidest (kuuliwankritest).

§ 4.

Woor seisab koos wooriwankritest ja köögist.

§ 5.

Rühmad on nummerdud 1-ne ja 2-ne, suurtükid ja kastid igas batareis on nummerdud № 1—4, samuti on nummerdud kõik wankrid reserwis ja ka wooris.

§ 6.

Wanem ohwitser on batarei ülema abi, tema asetäitja ja käsutab lahingu osa. Iga

rühma peal on oma rühmaülem — ohwitser. Sidekomando ülem on ohwitser. Batarei reserwi peale määratakse wanem; woor on iseäralise wanema käsu all.

§ 7.

Riwis wõiwad rühmad ka mitte numbrite järjekorras olla, samuti ka suurtükid oma rühmades.

II peatükk.

Batarei korrad ja riwid.

§ 8.

Batarei wõib olla:

- 1) liikumiskorras;
- 2) lahingkorras.

§ 9.

Liikumiskorras wõib batarei olla:

- 1) suurtüki kolonnis;
- 2) hargriwis.

§ 10.

Liikumiskorras peawad interwaalid suurtükkide wahel olema — 30 sammu; kui tarwidus ilmub seda arwu muuta, siis tuleb wastaw komando anda.

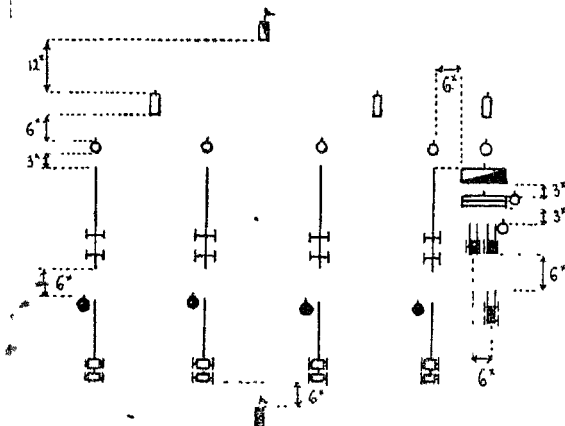
Leppemärgid.

- Wanem ohwitser.
- Rühma ülem (ohw.).
- Weltweebel.
- Suurtüki alamohwitser.
- Laengukasti juht.
- Ratsaluurajad.
- Sidekomando.
- Telefoni kaarik.
- Kuulipild. wanker.
- Suurtükk.
- Laengukast.

Interwaal 00 samm.

§ 11.

Lahingkorras wõivad interwaalid olukorra sunnil muutuda, kuid harilikult on nad 30 samm.

Joon. 1.

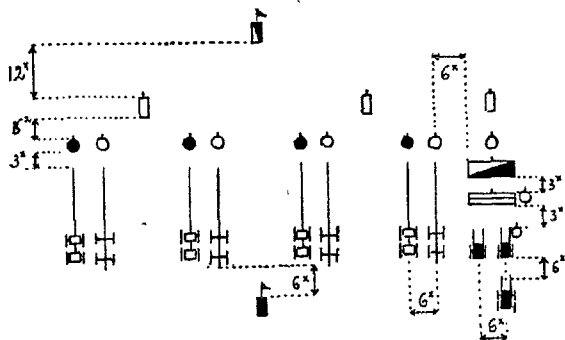
Liikumise kord.

§ 12.

Hargriwi. Iga suurtükk ja laengukast on rakendud; nagu määrustikus „Suurtükiõppus“ ettenähtud.

Suurtükid määratud intervaalidel, mille juures kastid kas ees ehk taga asuvad, ehk kõrwuti paigutatud on (joon. 1 ja 2).

Distsants ja intervaal suurtüki ja kasti wahel — 6 sammu.

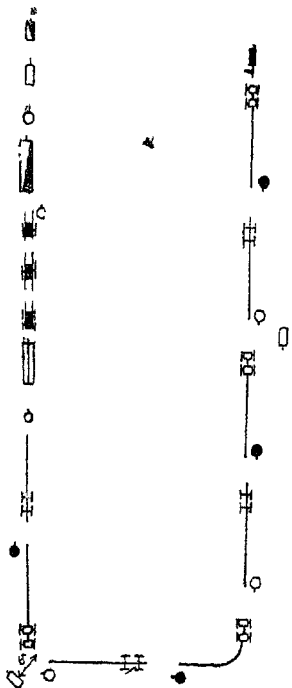
Joon. 2.

§ 13.

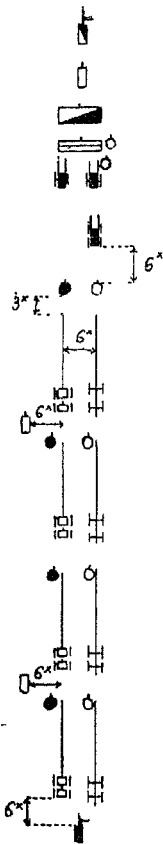
Suurtüki kolonn. Iga suurtükk ja laengukast on rakendud nagu määrustikus „Suurtükiõppus“ ettenähtud.

Suurtükid ja kastid üksteise järele, kus juures kastid ees ehk taga asuvad, ehk kõrwuti paigutatud on.

Distsants ja intervaalid — 6 sammu (joon. 3 ja 4).

June. 3.

June. 4.

§ 14.

Lahingu osa. Suurtükid ja kastid hargriwis ehk suurtüki kolonnis §§ 13 ja 14 kohaselt.

Sidekomando ja kuulpildujate wanker liiguvad batarei ülema juhtnööride järele; kui aga iseäralisi juhtnööre antud ei ole, siis — hargriwis paremat kätt ja suurtüki kolonnis lahingu osade ees (ehk taga), distantsil 6 sammu.

§ 15.

Batarei reserw asub ja liigub batarei ülema juhatuse järele. Kui aga mingisuguseid näpunäiteid ei ole, siis 12 sammu kaugusel, lahingu osa taga riwis, nagu lahingu osa. Batarei reserw lahkub batareist enne batarei lahingusse asumist — batarei ülema korraldusel.

§ 16.

Batarei wóor asub ja liigub 12 sammu kaugusel batarei reserwi taga (ehk ees). Tema liikumise korra määrab batarei ülem.

Lahingkord.

§ 17.

Lahingu osa — kõik suurtükid, mis „Suurtükiõppuse“ kohaselt lahingkorras asuwad kõrwuti määratud interwaalidel. Side-

komando telefoni kaarikud, kuulipildujate wanker ja eelikud asuvad batarei ülema poolt määratud kohale.

§ 18.

Batarei reserw asub batarei ülema poolt äranäidatud kohale.

§ 19.

Woor asub batarei ülema poolt määratud kohale.

Üleminek ühest korrast teise ja ümberpöördukt.

§ 20.

Liikumiskorrast lahingkorda üleminek ja ümberpöördukt sünnib „ärasõidu“ ja „ettesõidu“ läbi, mis täidetakse nagu määrustikus „Suurtükiõppus“ äratähendv d.

II jagu.

Batarei liikumiskorras.

I peatükk.

Meeskonna kohad.

Üldised näpunäited.

§ 21.

Batarei ülem asub seal, kust temal kõige hõlpsam batareid juhtida on.

Juhtiwad isikud — kohtadel, mis allpool äratähendud, kuid erakorralisel juhtumisel wõiwad nad ajutiselt sinna asuda, kust parem oma osa juhtida.

§ 22.

Pöõrete juures jääwad kõik juhtiwad isikud oma osade suhtes kindlaks määratud distants'idele.

Hargriwi

§ 23.

Wanem ohwitser — 12 sammu lahingu osa ees, wastu keskpaika.

§ 24.

Rühma ohwitserid — 6 sammu kaugusel oma rühma keskkoha ees.

Kõik sealpool, kus batarei ülem

§ 25.

Side ülem — 6 sammu kaugusel oma komando ees.

§ 26.

Weltweebel — 6 sammu batarei lahingu osast tagapool, keskkohal.

§ 27.

Suurtükkide ülemad ja kastide juhid — eelsuurtüki juures — 3 sammu rakmest eespool, järgnevale juures — esimese paari kõrval.

§ 28.

Sidekomando wanem — 3 sammu kaugusel oma komando ees.

§ 29.

Signalist — batarei ülema taga, 3 sammu kaugusel.

§ 30.

Ratsa-maakuulajad, waatlejad ja telefonistid — kahes viirus paremal tiiwal, batারেist 6 sammu kaugusel, esimene wiirg — esimeste hobuste paaride joonel.

§ 31.

Jala-waatlejad ja telefonistid — 3 sammu ratsameestest tagapool, ühes viirus.

§ 32.

Telefoni kaarikud — 3 sammu jala-telefonistide taga, interwaal 6 sammu.

Märkus: Käsu peale: *Istu!* asuwad jala-telefonistid ja waatlejad wabaile kohtele kastidel, üks iga telefoni kaariku peale.

§ 33.

Kuulipildujate wanker — 6 sammu telefoni kaarikute taga.

Kuulipildujate ülem — paremal tiiwal.

Suurtüki kolonnis.

§ 34.

Wanem ohwitser — 12 sammu lahingu osa kõrwal.

Rühma ohwitserid — 6 sammu oma rühmade kõrwal.

Kõik seal, kuhu sattusid kolonni riwistuse ajal.

Kui batarei ülem teisel pool, siis asuwad ka kõik ohwitserid teisele poole.

§ 35.

Sidekomando ülem, weltweebel, suurtükkide ülemad, kastide juhid ja signalist — nagu hargriwis.

§ 36.

Maakuulajad, ratsa-waatilejad ja ratsa-telefonistid ühes telefoni kaarikutega — batarei ees, ehk batarei ülema, poolt ära-tähendud kohal. Riwi: ratsanikud „paremalt kolmekaup“, nende järele telefoni kaarikud üksteise taga 3 sammu kaugusel.

Distants viimasest kaarikust kuni esimese suurtüki ülemani 6 sammu.

§ 37.

Jala-waatilejad ja -telefonistid — nagu hargriwis.

§ 38.

Kuulipildujate wanker — batarei ees ehk batarei ülema poolt määratud kohal.

§ 39.

Batarei reserwi wanem — 6 sammu reserwi ees.

Liikumisel.

§ 40.

Ohwitserid, weltweebel ja reserwi wanem — oma osade raioonis, seal kust neil kõige hõlpsam oma kohuseid täita.

§ 41.

Suurtüki ülemad ja kasti juhid — oma rakendite kõrwal.

§ 42.

Jala-waatilejad ja -telefonistid nende kasti juures, milledele peale komandot „Istu“ asuwad.

II peatükk.

Batarei juhtimine.

§ 43.

Batarei ülem juhib oma batareid:

- 1) märkide abil;
- 2) häälega;
- 3) signaalidega.

§ 44.

Ohwitserid ja teised juhid korjavad batarei ülema komandot ja täiendavad teda tarbekorral komandoga oma osa tarwis.

§ 45.

Kolonnis peavad kõik ohwitserid, suur-
tüki ülemad ja kasti juhid kogu oma tähe-
panu selle peale pöörama, et komandod
wiibimata kolonni mööda edasiantud saaksid.

§ 46.

Liikumised, riwi muutused, millede jaoks
mingisuguseid märke ettenähtud ei ole —
täidetakse harilikult häälega antud komando
järele.

Joondumine ja suunad.

§ 47.

Hargriwis ja kolonnides sünnib joondumine paremale. Kui waja teisiti joonduda, tuleb komandada:

Wasakule joondu!

e h k :

Joondu O suurtüki peale!

§ 48.

Paigal seistes peawad kõik suurtükid perpëndikulaarselt batarei rindele asuma, wastawalt antud interwaalidele ja cistant-sidele; tagumised peawad ühes joones eelseiswatega asuma.

§ 49.

Batarei liikumiseks määratakse liikumise suund ja allüür.

§ 50.

Batarei ülema komando allüüri kohta antakse ainult sellele suurtükile, mille peale joondumine sünnib; kõik teised suurtükid muudawad allüüri wastawalt riwi omadustele.

§ 51.

Suuniw suurtükk li gub äramääratud suunas ja allüüriga; kõik teised hoiduwad

määratud interwaalidel ja distantsidel ning
joonduvad suuniwa suurtüki peale.

§ 52.

Batarei ülema komando järele:

Minu järele!

liigub suuniw suurtükk batarei ülema taha,
30 sammu kaugusele, ja wõtab ühtlasi ka
tema allüüri.

Komando järele:

Otse!

e h k :

Niisuguse eseme peale!

wõtab suuniw suurtükk suuna tähendud
eseme peale

§ 53.

Kõik ülemad peawad selle järele wal-
wama, et interwaalid, distantsid ja allüürid
rakendite poolt muutmata hoitaks.

III peatükk.

Liikumine ja seismajätmine.

§ 54.

Edasiliikumiseks antakse komando:

1) *Niisuguse eseme peale!* allüür ehk

— *Minu järele!*

2) *Marsh!*

§ 55.

Et tee peal juhtuwatest takistustest mööda saada, wõiwad rühmad (suurtükid, kastid) ajutiselt oma ülemate käsu järele allüüri interwaalil ja distantsil muuta.

§ 56.

Seismajätmiseks antakse komando:

- 1) *Batarei!*
- 2) *Seis!*

§ 57.

Joondumine pärast seismajätmist sünnib komando järele:

Joondu!

Kõik ohwitserid ja suurtüki ülemad sõidawad 6 sammu edasi ja joonduwad; nende järele joonduwad ka kõik rakendid.

IV peatükk.

Interwaalide muutmine.

Rakendite ümberpaigutamine.

§ 58.

Interwaalide muutmine sünnib kas liikumisel ehk liikumise algusel, selleks antakse komando:

1) *Interwaal 00 sammu!*

2) *Marsh!*

Suuniw suurtükk liigub samas allüüris edasi, kõik teised wõtawad temast tarwilikud interwaalid, allüüri kahekordselt suurendades.

§ 59.

Rakendite ümberpaigutamiseks antakse komando:

1) *Kastid (suurtükid) wasakule (paremale, ette)!*

2) *Marsh!*

Täidetakse nagu „Suurtükiõppuses“ ära tähendud.

V peatükk.

Suuna muutmine.

§ 60.

Liikumise suund wõib muudetud saada:

1) ümbersõiduga;

2) pööretega suurtükkidega, batareidega;

3) ühe suurtüki järele.

§ 61.

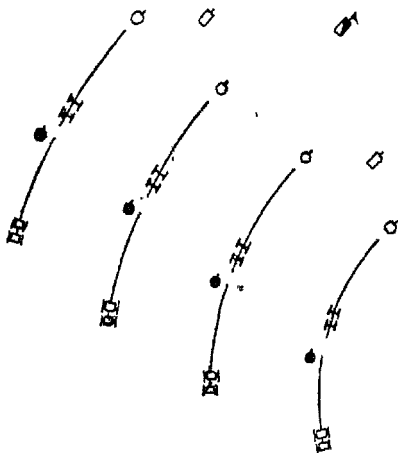
Ümbersõiduks antakse komando:

1) *Batarei, kaares wasakult (paremalt)!*

2) *Marsh!*

3) *Otse! ehk: Niisuguse eseme peale!*

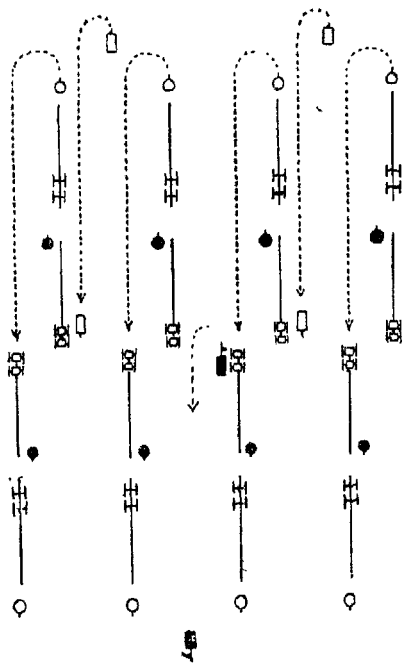
Teise komando järele hakkab suuniw suurtükk oma liikumise suuna muutma sama allüüriga, kõik teised suurtükid wõta-

Joon. 5.

wad temast interwaalid ja wiivad oma allüürid kokkukõlasse (suurendades ehk vähendades).

Kolmanda komando järele liigub batarei endises allüüris edasi (joon. 5).

Joon. 6.

Ümbersõitused täidetakse igasuguse nurga pihta.

§ 62.

Pöörete tegemiseks suurtükkidega antakse komando :

1) *Pool pööret paremale (wasakule)!*

e h k :

Paremale (wasakule)!

e h k :

Paremale ümber (wasakule ümber)!

2) *Marsh!*

Täidetakse iga suurtüki poolt iseseiswalt, nagu „Suurtükiõppuses“ ettenähtud (joon. 6).

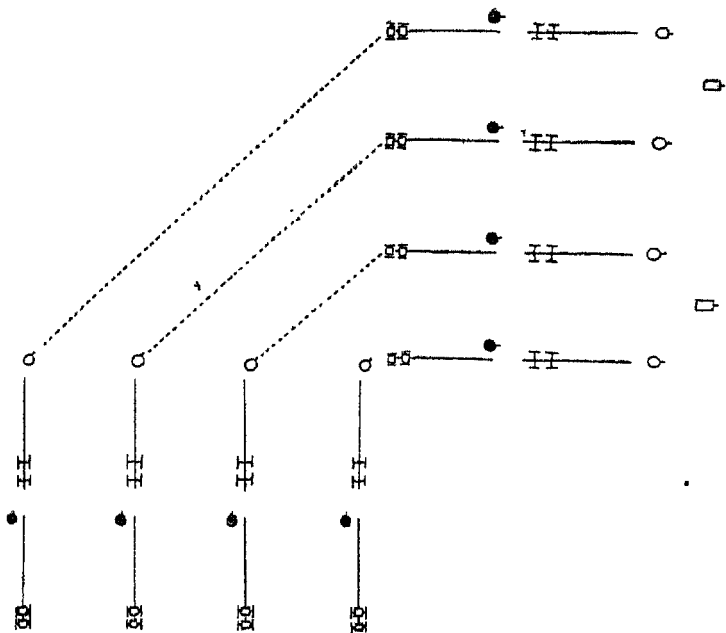
§ 63.

Pööre terve batareiga sünnib komando järele :

1) *Batareiga paremale (wasakule)!*

2) *Marsh!*

Teise komando järele täidab selle tiiva suurtükk, mille poole pööre sünnib, seda ilma allüüri muutmata; kõik teised — lähemat teed kaudu kahekordse allüüri, et uuele joonele välja jõuda, võttes intervaalid eespoolsetest suurtükkidest, joondudes ja endises allüüris edasi liikudes (joon. 7).

Joon. 7.

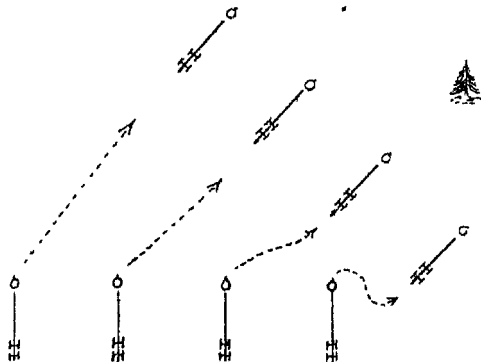
1910-1911

§ 64.

Suuna muutmiseks määratud suurtüki järelle antakse komando:

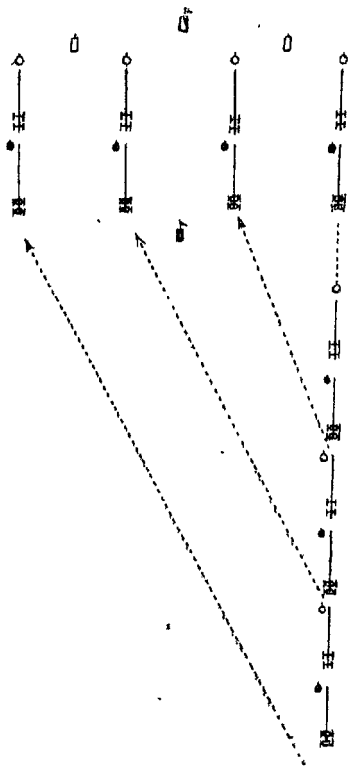
- 1) *O suurtükk niisuguse eseme peale!*
- 2) *Marsh!*

Teise komando järelle liigub määratud suurtükk sama allüüriga määratud suunas;

Joon. 8

kõik teised joonduvad tema peale ja võtavad nõuetavad in erwaalid. Kui kõik uuele joonele välja jõudnud, joonduvad nad, ja liikumine läheb endises allüüris edasi (joon. 8).

Joan. 9,

Sel kombel wõib suuna muuta kuni $\frac{1}{4}$ ringini (45°).

§ 65.

Samuti täidetakse komando:

1) *Minu järele!*

2) *Marsh!*

Sel juhtumisel wõib suuna muuta ka enam kui $\frac{1}{4}$ ringini.

VI peatük k.

Riwi stused.

Üldised juhtnõõrid.

§ 66.

Batarei wõib hargriwist suurtüki kolonni riwineda ja ümberpöördukt.

Peale selle wõib suurtüki kolonni kastid kõrwale ehk ette paigutada.

§ 67.

Kõik riwistused sünniwad kas liikumise algusel ehk liikumise ajal.

§ 68.

Kõik riwistused täidetakse ühesuguselt, selle peale vaatamata, kas kastid taga, ees wõi kõrwal asuwad.

§ 69.

Sidekomando wanem ja kuulipildujate rühma ülem asuwad riwistuste ajal sinna, kuhu batarei ülem määrab.

§ 70.

Riwistuste puhul antakse allüür ainult liikumise algusel, liikumise ajal ja ainult siis, kui muudatus ette wõetakse.

Suurtüki kolonni riwistamine.

§ 71.

Suurtüki kolonni riwistamiseks antakse komando:

- 1) *Suurtükkide kaupa paremalt (wasakult)!*
- 2) *Marsh!*

Parem (wasak) suurtükk liigub otse, kõik teised teewad pöörde ja liiguwad tema järele nii, kuidas tee wabaneb.

§ 72.

Suurtüki kolonni riwistamiseks tiibade poole antakse komando:

- 1) *Paremale (wasakule)!*
- 2) *Marsh!*

Parem (wasak) suurtükk teeb pöörde ja liigub edasi, kõik teised liiguvad tema järele nii, kuidas tee wabaneb.

Hargriwi ridastamine.

§ 73.

Hargriwi ridastamiseks tuleb komandada:

- 1) *Ridane paremale (wasakule)!*
- 2) *Marsh!*

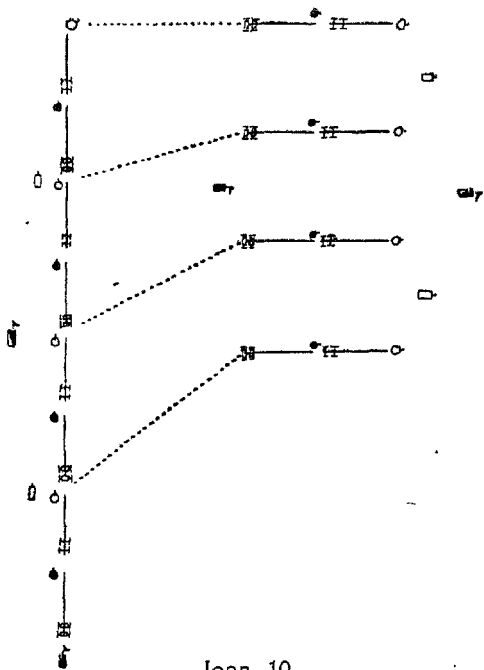
Eelsuurtükk liigub otse, kõik teised sõidavad kahekordse allüüriga eemiselega ühele rindejoonele, 24-sammulist interwaali hoides, joonduvad ja liiguvad wanas allüüris edasi (joon. 9).

Märkus: Kui on waja teistsuguseid interwaale wõtta, tuleb komandada: *Interwaalid 00 sammu!*

§ 74.

Hargriwi ridastamiseks suurtüki kolonist rindega tiwa poole antakse komando:

- 1) *Paremale (wasakule)!*
- 2) *Marsh!*
- 3) *Wasakule joondu!*

Joon. 10.

Eelsuurtükk täidab pöörde, kõik teised sõidavad 24-sammulisele intervaalile välja, joonduvad ja liiguvad wanas allüüris edasi (joon. 10).

III jagu.
Batarei lahingkorras.
Laskmine.

I peatükk.
Meeskonna kohad.

§ 75.

Batarei ülem asub peawaatluspunktil. Peale selle walitakse weel teised waatluspunktid — eelwaatluspunktid, mis batarei ülema korraldusel sisseseatakse.

Wanem ohwitser, sideülem, maakuulajad, waatlejad ja telefonistid saawad batarei ülema poolt tarwiliselt ärakasutud.

Wanem ohwitser wiibib batarei juures ja täidab batarei ülema kärke. Ta asub batarei juures seal, kus see tarwilikum.

Ohwitserid ja rühma ülemad asuwad oma rühmade juures.

§ 76.

Lahingkorras asuwad kõik jala, ja hobused on hobuste pidajatele üle antud. Suurtükkide ülemad annawad oma hobused keskmise rakendi sõitjale.

§ 77.

Weltweebel asub eelikute asupaiga juures ja walwab sealt kindla korra järele.

§ 78.

Eelikute üle määratakse wanemaks üks kasti juhtidest.

II peatükk.

Tule juhtimine.

§ 79.

Batarei ülem juhhib batarei tuld kas isiklikult ehk oma abiliste kaudu.

§ 80.

Batarei ülem võib oma käsud üleanda telefoni läbi, häälega, signaalide abil ehk käskjalgade kaudu.

§ 81.

Wanema ohwitseri käsud antakse edasi batareile rühma ülemate kaudu komandoga ja sarnaselt, et ta kõikidele kuulda oleks.

Rühma ülemad annawad rühmade laskewalmis korrast käe tõstmisega märku.

§ 82.

Batarei ülema käsk käib kogu batarei kohta. Kui aga tarwis on, et komando saaks ainult teatud osa poolt vastu võetud — antakse komando:

Niisugusele suurtükile!

e h k :

Lasknud suurtükile!

§ 83.

Batarei tegewuse seismapanemiseks tuleb komandada:

Seis!

Meeskond suurtükkide juures lõpetab oma tegewuse ja jääb uusi korraldusi ootama. Komando „Seis“ korratakse rühma ja suurtüki ülemate poolt ja selle juures tõstetakse käsi üles.

§ 84.

Komando „Seis“ antakse:

- 1) laskesuuna ehk kuuli muutmiseks;
- 2) komando õiendamiseks;
- 3) laskeandmete üleskirjutamiseks;
- 4) kui batarei ülem seda tarwilikuks peab.

§ 85.

Komando õiendamiseks :

1) *Seis!*

2) *Endine seade!*

Selle järele panewad kõik suurtükid wana seade.

§ 86.

Laskmise juures peab pärast esimest pauku, kui suund õige on, batareisse teatama:

Õige!

§ 87.

Kui laskmistjärgimööda mitme märgi pihta toimetakse, peawad iga märgi andmed üleskirjutud saama, selleks antakse komando :

1) *Seis!*

2) *Märk №!*

3) *Kahwel 00!*

Selle komando järele kirjutab wanem ohwitser batareismärgi № ja kahwli üles; rühma ja suurtükkide ülemad — peale selle weel oma suurtükkide nurgamõõdud ja loodid.

III peatükk.

Tuleawamine ja tulistamine.

§ 88.

Kui suurtükid positsioonidele asetud on — moodustakse paralleel-wihk.

Paralleel-wihkü moodustama batareis on kohustud wanem ohwitser, ilma batarei ülema käsku ootamata.

§ 89.

Paralleel-wihk moodustakse wastawalt juhtnööridele nurgamõõtja tarwitamiseks.

§ 90.

Laskmiseks kaudse sihtimise abil antakse komando:

- 1) *Shrapnelliga!*
- 2) *Niisuguse märgi pihta!*
- 3) *Nurgamõõtja 00-00 (Bussol 00-00)!*
- 4) *Lood 00-00!*
- 5) *Sihtraud 00!*
- 6) *Süütetoru 00!*

Wanem ohwitser batareis, tähelpanes, et wihk juba walmis, lisab ainult kolmanda komando asemel:

Paremale (wasakule) 00!

§ 91.

Laskmiseks otsekohese sihtimisega antakse komando:

- 1) *Shrapnelliga!*
- 2) *Niisuguse märgi pihta!*
- 3) *Peegeldaja 00!*

4) *Nurgamõõtia 00!*

5) *Sihtraud 00!*

6) *Süütetoru 00!*

Otsekohese laskmise juures peavad rühmade ja suurtüki ülemad sihtijatele selgesti märgid kätte juhatama.

§ 92.

Laskmise juures granaatidega ehk keemiliste kuulidega tuleb tähendada:

Granaadiga (keemilise granaadiga)!

Komando süütetoru määramiseks jääb väljæ.

§ 93.

Otsekohesest sihtimisest kaudse sihtimise peale üleminekuks antakse komando:

Märgitud andmete järele!

Kõik suurtükkide ülemad komandavad sihtijatele andmed, mis märkimise juures üleskirjutati.

§ 94.

Batarei wõib tuld anda:

- 1) üksikute paukudega;
- 2) paukude gruppidega;
- 3) kiirtuld.

§ 95.

Kui tarwis on tuld ainult teatud rühmast anda, antakse komando:

Nisugune rühm tuld!

§ 96.

Tuli awatakse harilikult sellest tiiwast, mis batarei ülemale lähemal asub.

Kui tarwis on teisest tiiwast tuld awada, peab juurde lisama:

Paremalt (wasakult)!

Tuld!

§ 97.

Tule awamiseks kogu batareiga antakse komando:

1) *Batareiga!*

2) *Tuld!*

Wanem ohwitser batareis:

1) *Batareiga!*

2) *Paremalt (wasakult)!*

3) *Tuld!*

Rühma ülemad:

1) *Batareiga!*

2) *Paremalt (wasakult)!*

3) *Tuld!*

§ 98.

Laskmine ise (paukude andmine) sünnib rühmaülemate komando järele suurtükki-
dele nende järjekorra numbrite järele, näi-
tuseks: „Esimene!“ jne.

§ 99.

Tule awamiseks üksikute paukudega
antakse komando:

1) *Suurtüki kaupa!*

2) *Tuld!*

Wanem ohwitser batareis:

1) *Suurtüki kaupa!*

2) *Paremalt (wasakult)!*

3) *Tuld!*

Rühmaülemad:

1) *Suurtüki kaupa!*

2) *Paremalt (wasakult)!*

3) *Tuld!*

Pauk antakse rühma ülema käsu järele:
„Niisugune!“ (§ 98).

§ 100.

Kiirtule awamiseks antakse komando:

1) *Kaks padrunit (kolm padrunit)!*

2) *Kiirtuld!*

Iga suurtükk, niipea kui ta laskewalmis,
annab määratud arwu pauke.

§ 101.

Tule jätkamiseks antakse komando:

Tuld!

e h k :

Kiirtuld!

§ 102.

Wahetpidamata tulistamiseks, süütetoru seadmisega kartetshi peale, antakse komando:

Kartetshiga!

Tuld antakse wahetpidamata, niipea kui suurtükk laskewalmis, oma ülema komando järele: „Niisugune!“

§ 103.

Selwiisil antakse tuld kuni uue komandoni.

§ 104.

Järjekorraline tuli awatakse ühest tiiwast, lõpeb teisel tiival ja algab uuesti warem tähendud tiiwast.

§ 105.

Kui batareis tuli ühest tiiwast kuni teise tiiwani üle on käinud, teatab sellest wiimase rühma ülem:

Järjekord!

§ 106.

Järjekorralise tule juures ei wõi suur-
tüki ehk rühma mittelaskewalmis olek
takistuseks olla kogu batarei laskmisele.
Sel juhtumisel teatab rühma ülem:

*Niisugune suurtükk ehk rühm jääb
välja!*

ja laskmine läheb järgmise poolt edasi.

§ 107.

Tuleandmine üksikute paukudega ehk
paukude andmine teatud aja jooksul sünnib
komando järele:

1) *00 sekundi (minutit) pauk!*

2) *Tuld!*

Wanem ohwitser batareis annab sama-
sugused komandod ja walwab selle järele,
et paugud õige aja järele antaks.

§ 108.

Kui tarwis on tuleandmist batarei ülema
korraldusse jätta, antakse komando:

Komando järele!

§ 109.

Laskmise ajal wõetakse komandod kõi-
kide suurtükkide poolt wastu ja pannakse
tarwilised seaded; laskmine sünnib:

a) shrapnelliga laskmise juures — peale seda, kui süütetoru seade komando antud, ehk kui seade endiseks jääb — rühmaülemate komando järele: *Tuld!* Selle juures, kui laskmine sünnib batareiga, laadiwad kõik suurtükid; kui aga rühmade kaupa, ehk üksikute suurtükkidega, — laadiwad ainult järjekorralised;

b) granaatidega laskmise juures laaditakse ikka kõik suurtükid.

§ 110.

Nurgamõõtja muutmise juures antakse komando:

Paremale (wasakule) 00!

§ 111.

Tule koondamiseks ehk lahutamiseks antakse komando:

Koonda tuld niisuguse suurtüki juurest 0—00 võrra!

e h k :

Lahuta tuld niisuguse suurtüki juurest 0—00 võrra!

Rühmaülemad annawad komando oma suurtükkidele:

1) *Niisugune, paremale (wasakule) 0—00!*

2) *Niisugune, paremale (wasakule)*
0—00!

§ 112.

Loodi muutmiseks antakse komando:
Lood rohkem (wähem) 0—00!

e h k :

Lood 0—00!

§ 113.

Sihtraua muutmiseks:
Sihtraud 00!

§ 114.

Süütetoru muutmiseks:
Süütetoru 00!

§ 115.

Laskemärgi muutmiseks:

1) *Seis!*

2) *Niisuguse märgi pihta!*

e h k :

Laskemärk № 00!

Kui tarwis on, tuleb ka uued seaded määrata.

§ 116.

Kuuli muutmiseks antakse komando:

1) *Seis!*

2) *Granaadiga (keemilisega)!*

e h k :

Shrapnelliga — süüdetoru 00!

§ 117.

Padrunite väljawõtmine, laskmise lõpetamine, meeskonna warjumine ja puhkus sünnib „Suurtükiõppuse“ järele.

IV jagu.

Laskemoonaga warustamine. Kaotuste täiendamine. Materjaalosalade wahtamine ja parandamine.

I peatükk.

Warustamine laskemoonaga.

§ 118.

Laskmise jaoks tarwitakse padrunid laengukastidest, mis suurtükkide kõrwal seisawad, ehk kuulikeldritest. Edaspidine laskemoonaga warustamine sünnib batarei reserwist. Padrunid, mis eelikutes weetakse,

kujutawad enesest „erakorralise tagawara“ ja neid tarwitakse ainult äärmistel juhtumistel.

§ 119.

Kui laengukastid mitte positsioonile ei jäeta, korraldab wanem ohwitser kuulilae-gaste wäljawõtmist, selleks komando:

Laekad wälja!

§ 120.

Suurtükitülemad peawad hoolsalt padrunite kulu silmas pidama ja iga silmapilk teatama, kui palju padrunid on suurtükil alal.

§ 121.

Kui umbes pooled batareil olewatest padrunitest on wäljalastud, peawad rühma-ülemad sellest wanemale ohwitserile teatama. Wiimane nõuab uusi padrunid reserwist ja teatab sellest batarei ülemale.

§ 122.

Tagawara laengukastid sõidawad ühe wanema juhatusel batarei juurde, annawad täis laekad ära, wõtawad tühjad kastid ühes ja sõidawad reserwi tagasi.

§ 123.

Uued padrunid jaotakse suurtükkide wahel ära, wanema ohwitseri korraldusel.

§ 124.

Tagawara laengukastid peawad oma padrunita tagawara liikuwatest parkidest täiendama.

§ 125.

Parkides wõetakse padrunid kastidest wälja ja asetakse laegastesse, milledes nad batareisse lähewad. Tühjad kastid antakse parkidesse ära.

§ 126.

Padrunid wõetakse reserwi wanema poolt wastu pargi talongi järele.

§ 127.

Positsiooni wahetamise korral ettepoole jäeb kestade koristamine reserwi wanema hooleks. Taganemise puhul peab wanema ohwitseri korraldusel kõik juba aegsasti ärasaadetud olema.

§ 128.

Kui batarei kõik padrunid wäljalasknud, ei pea tema mitte kohalt lahkuma, waid

jäeb paigale ja ootab täiendust. Selle juures peab meeskond warjenditele (blindaašhid, kaewikud) asuma.

§ 129.

Lahingu ajal peawad wanem ohwitser batareis ja reserwi wanem kõik abinõud tarwitusele wõtma, et laskemoonast puudus ei tuleks.

§ 130.

Lahingu lõpul peab batarei ülemale teada olema, kui palju padrunid alal on ja kui palju on wälja lastud. Wiimane arw kantakse ülemusele ette.

II peatükk.

Inimeste ja hobuste kaotuste täiendamine.

§ 131.

Kaotuste täiendamine suurtükkide kaupa sünnib, nagu see „Suurtükiõppuses“ ette nähtud. Tarbekorral korraldawad seda rühmaülemad omas rühmas ja wanem ohwitser rühmade wahel.

Reserwist nõutakse mehed ja hobused ainult batarei ülema korraldusel wälja.

§ 132.

Kui lahingu jooksul batareil oma mehi täienduseks ei jätku, võib batarei ülem ära kasutada mehi temale antud kaitsest.

§ 133.

Lahingu lõpul annab batarei ülem oma kaotustest ülemusele teada ja nõuab omale tarvilist täiendust.

§ 134.

Kaotused meeskonna ja hobuste keskel ehk materjaal-osades ei või ialgi põhjuseks olla positsiooni mahajätmiseks.

III peatükk.

Materjaal-osade vahetamine ja parandamine.

§ 135.

Liikumise ajal ettetulnud materjaal-osade rikkimine kutel, kui edasilikumine võimalik, ei tohi paranduseks seisakut nõuda.

Igatahes ei või üksiku suurtüki ehk kasti parandus kogu batareid kinni pidada.

§ 136.

Kui liikumise ajal suurtükk oli sunnitud seisma jääma, siis peab rühma ülem selle

eest hoolt kandma, et tema võimalikult ruttu jälle batarele järele jõuaks.

§ 137.

Eelikutes weetawate tagawara-osade wahetus sünnib rühmaülemate korraldusel.

§ 138.

Tagawara osade jaotus rühmade wahel sünnib wanema ohwitseri korraldusel.

V jagu.

Waatused. Terwitamine.

I peatükk.

Üldjuhtnõõrid.

§ 139.

Waatusele sõidawad batareid ainult rahu-aegse lahingu osaga. Woorid, reserw, telefonikaarikud ja kuulipildujate wankrid wiiakse waatustele ainult iseäralise käsu peale.

Märkus: Batareides, kus koosseisud vähemad, wiiakse ainult suurtükid wälja ehk peale selle weel üks kast rühmade peale.

II peatükk.

§ 140.

Waatuseks seatakse batarei hargriwisse, interwaalidele 6 samm. Laengukastid suur-
tükkide taga. Meeskond sadulas ja istmetel.

§ 141.

Batarei joondumine sünnib liinurite abil, milleks № 5 ja 6. Need liinurid seatakse ülesse, pärast seda sõidawad rakendid oma kohtadele niiwiisi, et suurtükiülemate hobused oma peadega ja kastide esimesed paarid liinuritega ühel joonel oleksid.

§ 142.

Kui batarei on koha peale asetud, annab batarei ülem komando:

Waatuseks!

Selle komando järele asuwad: batarei ülem — 24 samm batarei keskpaiga ette; wanem ohwitser — batarei tiiwale, kust ülemust oodatakse; rühmaülemad — oma rühmade wahel ühel joonel suurtükiülematega.

Signalist ja teised ratsanikud hargriwis 3 samm kaugusel batarei keskpaigast kastide taga.

Weltweebel 6 sammu kaugusel batarei keskpaiga taga.

§ 143.

Ülemuse liginemisel antakse komando:
Liinurid oma kohtadele!

Selle komando järele lähewad liinurid ära ja istuwad oma kohtadele.

§ 144.

Kui waatust toimetaw ülem on umbes 100 sammu liinurist kaugel, antakse komando:

1) *Waik!*

2) *Herrad ohwitserid ja al.-ohwitserid, mõged wälja!*

3) *Herrad ohwitserid!*

Teise komando järele wõtawad ohwitserid, suurtüki al.-ohwitserid ja weltweebel mõõgad wälja.

Kolmanda komando järele ohwitserid saluteeriwad ja sõdurid pööravad pead ülemuse poole.

Märkus: Weltweebel saluteerib ohwitseridega ühel wiisil.

Wiimase komando järele wõtab batarei ülem mõõga saluteerimiseks, tõstab hobuse galoppi ja sõidab ülemusele wastu; 6 sammu temast eemal peab hobuse kinni, laseb

mõõga alla ja raporteerib, nimetades aukraadi: „riwis niisuguse suurtükiwäe polgu niisugune batarei“ ja annab ära riwilehe, mõõka paremast käest wasakusse üleandes.

§ 145.

Batarei ülewaatuse ajal sõidab batarei ülem waatust toimetawa ülemuse järele.

§ 146.

Peale selle, kui batarei ülem tarwilised korraldused ülemuse poolt wastu wõtnud, sõidab ta batarei keskpaiga ette ja annab komando:

- 1) *Herrad ohwitserid!*
- 2) *Herrad ohwitserid ja al.-ohwitserid, mõõgad tuppe!*

III peatükk.

Paraadi marsh.

§ 147.

Paraadi marshiks riwineb batarei nõuetawasse riwisse ja tarwilisele joonele.

§ 148.

Paraadi marsh sünnib kas hargriwis ehk kolonnis, interwaalidel 6 sammu. Allüür — sammu ehk traawi — ülemuse korraldusel.

§ 149.

Paraadi marshiks asuwad: batarei ülem — 24 sammu kaugusel batarei keskpaiga ees; rühmaülemad — hargriwis, 4 sammu kaugusel oma rühmade ees; wanem ohwitser — nendega ühel joonel rühmade wahel. Suurtüki kolonnis wanem ohwitser — 4 sammu kaugusel esimese rühma ees; rühmaülemad — oma rühmades ühel joonel esimese suurtüki al.-ohwitseriga.

Signalist ja teised ratsanikud — hargriwis — batarei keskpaiga taga 3 sammu kaugusel; kolonnis — wiimase kasti taga, 3 sammu kaugusel paremalt kolme kaupa. Weltweebel 6 sammu batarei taga.

Märkus: Telefonikaarikud ja kuulipildujate wanker marshist osa ei wõta.

§ 150.

Kui batarei on paraadi marshiks paigale jäetud, annab batarei ülem komando:

- 1) *Paraadi marshile!*
- 2) *Herrad ohwitserid mõõgad wälja!*
- 3) *Paremale joondu (alliütr)!*
- 4) *Marsh!*

Wiimase komando järele algab batarei liikumist, mille juures suurtüki al.-ohwitserid hoolsalt tarwilist suuna peawad.

§ 151.

Ülemast 20-ne sammu kaugusel annab batarei ülem komando: *Herrad ohwitserid!*

Selle komando järele tõstavad kõik ohwitserid mõõgad saluteerimiseks ja 8 sammu kaugusel ülemast lasewad ühel ajal mõõgad alla; sellega ühes pööravad kõik sõdurid pead ülema poole.

Märkus: Weltweebel täidab komandod ohwitseridega ühel alusel.

§ 152.

Paraadi wastuwõtjast 4 sammu mööda jõudes, wõtab batarei ülem mõõga saluteerimiseks, tõstab hobuse galoppi ja sõidab ülema juurde, 4 sammu temast paremale poole seisma jäädes, rindegas perpendicularselt ülema rindele, joondudes ülema hobuse pea järele, laseb mõõgas alla ja ootab, kuni batarei 8 sammu möödas on jõudnud, saluteerib uuesti ja sõidab galopiga oma koha peale tagasi.

IV peatükk.

Terwitamine.

§ 153.

Et oma otsekohest ülema batareiga terwitada — tuleb komandada:

a) paigal seistes :

1) *Hobuste juurde!*

2) *Sadulasse!*

3) *Waade paremale (wasakule)!*

4) *Herrad ohwitserid!*

Teise komando järele istuwad kõik numbrid oma kohtadele ;

b) liikumise ajal :

1) *Waade paremale (wasakule)!*

2) *Herrad ohwitserid!*

§ 154.

Üksteisele wastutulewad wäeosad terwitawad wastastikku, samasugusel alusel, nagu § 153 ettenähtud. Wäiksem wäeosa terwitaab esimesena.

§ 155.

Terwitamine lõpeb teist korda antud komando järele :

Herrad ohwitserid!

§ 156.

Üleüldse ei terwitata : õppuste käigu ajal, laskmise ajal, manööwritel ja puhkamise waheaegadel.

§ 157.

§ 156 ettenähtud juhtumistel ilmub batarei ülem kohale jõudnud ülema juurde ja raporteerib oma wäeosa tegewusest.

§ 158.

Batarei surnukeha saatmiseks annab au ainult surnukehale. Matuserongis liikumisel mingisuguseid terwituse komandoid ei anta.

Sw. Õpetuskomitee Esimees:

Kindralstaabi Polkownik Lill.

Alalised liikmed: { Kindralstaabi
Polkownik Tõrwand.
Kindralstaabi
Polkownik Reek.
Polkownik Brede.

Kantselei Ülem:

Leitnant Kent.

RIWIS KOHAL.

1 mail 1921 a

WAEOSA NIMETIS	Ohwitser	Al ohwits	Signaliste	Reamehi	Riwiitud	Kokku s6d	HOBUSEID		
							Ratsa	Suurt	Wooli
Wajabatarei M X	00	00	00	00	00	00	00	00	00

Suurt6kke , kal 00 tk
 Laengukaste 00
 Woolist : intendantsi wankrid 00
 : suurtiki wankrid 00

Batarei Ulem
 Kaptan

Mai kus Alamohwitseride sekka arwatakse ku need kap
 talid kes riwis alamohwitseride kohuseid t6idawad

Riwileht kirjutakse poolel lehel ning ulatakse ulemale
 pooleks mitult

Samasugune leht saadetakse p6ew enne waatust polgu
 staapi pealkirja all Riwis saab olema.

Kui waatusel mitu batareid esinewad m6rgitakse lohe tel
 sel k6ljel batareiulematr (ehk nende kohuset66tjate) ukia
 did ja perekonna nimed